

**ГОДИШЕН ОТЧЕТ
ЗА ДЕЙНОСТТА НА
НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА
ЗА СЪВЕТИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО
ЗА 2013 Г.**

Съдържание

УВОД	4
I. ИКОНОМИЧЕСКИ ТЕНДЕНЦИИ ПРЕЗ 2013 Г.....	6
1. Основни икономически показатели за България.....	6
2. Необходимост от консултантски услуги.....	7
3. Европейското и национално законодателство, свързано с дейността на НССЗ	
II. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА НССЗ	11
1. Мисия на НССЗ	11
2. История на НССЗ	11
3. Организационна структура на НССЗ.....	11
4. Цели и предизвикателства пред НССЗ през 2014 г.	13
III. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СЪВЕТИ, КОНСУЛТАЦИИ, ОБУЧЕНИЕ И ИНФОРМАЦИОННО ОБСЛУЖВАНЕ	15
1. Основни приоритети в дейността на НССЗ през 2013 г.	15
2. Предоставяне на консултации в офиса и на място в земеделските стопанства	16
2.1. Предоставени консултации и консултирани лица	18
2.2. Посещения на земеделските стопанства	29
3. Обучение на земеделските производители.....	31
3.1. Дейности по мярка 111 "Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания" от ПРСР 2007-2013 г.	33
3.2. Други обучения в областта на земеделието.....	35
4. Дейност на НССЗ по мярка 143 от ПРСР 2007-2013г.	35
5. Агрохимични анализи	41
6. Дейности за подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделното – земеделски бизнес”	42
7. Информационни дейности.....	44
7.1. Участия в информационни събития.....	44
7.2. Изготвени и отпечатани информационни материали	46
7.3. Медийни изяви.....	46

IV. ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	47
1. Участие в работни групи, кръгли маси и други мероприятия	47
2. Международна дейност	47
V. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ, ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ И ПОМОЩНИ ДЕЙНОСТИ	54
1. Човешки ресурси	54
1.1. Състояние	54
1.2. Действия за повишаване на административния капацитет.....	55
2. Финансова рамка за 2013 г.	58
3. Управление на собствеността	59
4. Техническа обезпеченост	59
4.1. Офис оборудване и софтуерни продукти	59
4.2. Информационна система на НССЗ	60
4.3. Интернет страница на НССЗ	63
4.4. Транспортни средства	63
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	65
ПРИЛОЖЕНИЯ	66

УВОД

През 2013 г. усилията на всички служители на Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) бяха насочени към постигането на следните цели:

1. Поддържане на доброто равнище на обслужване на земеделските производители, както и запазване на броя на фермерите и другите лица, получаващи консултантски услуги, на средното за НССЗ ниво спрямо последните две години.

2. Подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“.

3. Подпомагане на прилагането на Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) 2007 - 2013 г.

Основната дейност на НССЗ е предоставяне на консултации на земеделските производители и други желаещи лица. Консултациите се предоставят в 27-те офиса, които са разположени в областните градове на страната, при посещение в стопанствата на земеделските производители, чрез интернет и на телефон AGRO (07001 2476) - на цената на един градски разговор от цялата страна. През 2013 г. са консултирани 19 494 лица и са предоставени 79 311 консултации. Направени са и 3 077 посещения на място в земеделските стопанства. Основните консултации, които предостави НССЗ през 2013 г., са свързани с възможностите за подпомагане по ПРСР 2007 - 2013 г., както и в областта на земеделието и аграрната икономика.

Друга основна дейност на НССЗ е подпомагане трансфера и приложението на научните и практическите достижения в областта на земеделието и по този начин да оказва съдействие за усъвършенстване на връзката "научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес". НССЗ осъществява тясно сътрудничество с различни научно-приложни организации за трансфер на научни знания и достижения – към 31.12.2013 г. са действащи 12 бр. договори за сътрудничество, в т.ч. с Аграрен университет - Пловдив, Тракийски университет - Ст. Загора, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, УНСС-София, Университет „Ангел Кънчев“-Русе и Селскостопанска академия. Проведените съвместни дейности и мероприятия на НССЗ с научни институти и други научно-приложни организации през 2013 г. са 106 бр. В тях са участвали над 3 000 фермера.

Много важна дейност за НССЗ е и обучението на земеделските производители. Към НССЗ е лицензиран Център за професионално обучение (ЦПО). Провеждат се професионални обучения в областта на земеделието, курсове, семинари, информационни дейности и обучения по ключови компетентности. Експертите от офисите организират и провеждат обучение под формата на семинари, демонстрации, лекции, дискусии, тематични и работни срещи. Темите са подсказани от самите земеделски производители. През 2013 г. по мярка 111 "Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания" и със собствени средства НССЗ, чрез своя ЦПО, обучи 557 земеделски производители в курсове от 150 уч.ч. и 30 уч.ч. и в информационни дейности от 18 уч.ч.. В края на 2013 г., бяха подписани и два нови договора с ДФЗ по мярка 111. Предвидено е да се обучат 360 земеделски производители.

По ПРСР 2007-2013 г., НССЗ на практика обслужваше най-голям брой земеделски производители в страната – основно по три мерки от ПРСР. Това са: мярка 112 “Създаване на стопанства на млади фермери”, 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране” и 214 „Агроекологични плащания”. НССЗ до 31.12.2013 г. е изготвила почти 16 800 проекта и заявления за подпомагане по мерки 112, 121, 141, 214 и 311 от ПРСР. Също така НССЗ, чрез мярка 143 „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния” от ПРСР 2007-2013г., предостави на одобрени по мярка 141 полупазарни стопанства съветнически услуги относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление (2 193 бр. комплекта съветнически услуги) и съветнически услуги за управление на земеделското стопанство и специфични съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството (2 137 бр. комплекта съветнически услуги).

I. ИКОНОМИЧЕСКИ ТЕНДЕНЦИИ ПРЕЗ 2013 Г.

1. Основни икономически показатели за България¹

2013 година

През 2013 г. БВП възлиза на 78 115 млн. лв. по текущи цени. Преизчислен в евро, БВП е съответно 39 940 млн. евро, като на човек се падат 5 493 евро. Аграрният сектор бележи БВП в размер на 3 318 млн. лв., което представлява 4.2 % от БВП.

Реализираната брутна добавена стойност (БДС) през 2013 г. по текущи цени е 67 078 млн. лв., като най-голям дял формира сектор „Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване“ (25.2%), следван от сектор „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство“ (19.5%) и сектор „Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа“ (14.4%). Делът на сектор „Селско, горско и рибно стопанство“ е 4.95%.

По елементи на крайното използване най-голям дял в БВП заема крайното потребление (80.0%), което в стойностно изражение възлиза на 62 491 млн. лв.. Брутното капиталобразуването в основен капитал е 16 358 млн. лв.. Външнотърговското салдо е отрицателно.

Заетите лица в икономиката през 2013 г. са 3 421 577, от които 2 511 053 са наети лица и 910 524 бр. са самонаети. В сектор „Селско, горско и рибно стопанство“ заетите лица през 2013 г. са 656 184 (19% от всички заети), от които 87 612 са наети лица (3% от общия брой) и 568 572 бр. са самонаети (62% от общия брой).

Годишни изменения

БВП за 2013 г. нараства в реално изражение с 0.9% спрямо 2012 г.. Брутната добавена стойност реално се увеличава с 1.1%. БВП нараства с 1.2% през четвъртото тримесечие на 2013 г. в сравнение със същото тримесечие на предходната година. През четвъртото тримесечие на 2013 г. спрямо същото тримесечие на предходната година брутната добавена стойност се увеличава с 1.8%.

Динамиката на брутната добавена стойност се определя от регистрирания растеж в: аграрен сектор - с 2.1%, в промишленост - с 1.6%, в създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения - с 5.5%, във финансови и застрахователни дейности - с 4.0 %, в операции с недвижими имоти - с 1.0%, в професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности - с 1.8%, в държавно управление, хуманно здравеопазване и социална работа и образование - с 3.8 %, и други услуги - с 4.7 %.

Аграрният сектор за 2013 г. бележи намаление в относителния си дял в БВП и БДС спрямо 2012 г. (в БДС от 5.4% на 5.0% и в БВП от 4.7% на 4.3%).

¹ По предварителни данни на НСИ за 2013 г. (<http://www.nsi.bg/bg/content/779>)

Заетите лица в икономиката през 2013 г. спрямо 2012 г. са намели с 14 816 (0.4%), като наети лица са намалели с 28 873 (1%), а самонаетите лица са се увеличили с 14 057 (1.6%). В сектор „Селско, горско и рибно стопанство” заетите лица през 2013 г. спрямо 2012 г. са се увеличили с 7 461 (1.2%), като наетите лица са намалели с 102 (0.12%), а самонаетите лица са се увеличили с 7 563 (1.4%).

2. Необходимост от консултантски услуги

Повишаването на конкурентоспособността на земеделските производители е определящ фактор за оцеляване и разширяване на дейността им в изключително развития и конкурентен пазар на ЕС. Устойчивото управление на земеделските стопанства включва извършването на комплекс от дейности от една страна за подобряване на технологиите и методите на селскостопанско производство и от друга страна на дейности, свързани с опазване на околната среда (включително опазване на водите и почвите), здравето на животните и растенията, хуманно отношение към животните, общественото здравеопазване, безопасни условия на труд, качество и безопасност на храните.

Общата селскостопанска политика на ЕС изисква от българските земеделски производители да спазват и прилагат редица стандарти на Общността. Изпълнението на тези стандарти е условие както за продължаване на дейността им, така и за получаване на финансова подкрепа. От 2012 г. земеделските стопани, които получават директни плащания, следва да спазват и законоустановените изисквания за управление, изброени в приложение II на Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета от 19 януари 2009 г., т.е. от 2012 г. започва да се прави връзка между законоустановените изисквания за управление и директните плащания, които получава земеделският стопанин. Когато не са спазени законоустановените изисквания за управление, в който и да е момент през дадена календарна година и това неспазване е резултат на действие или бездействие, за което пряка отговорност носи земеделският стопанин, подал заявлението за подпомагане през съответната календарна година, общата сума на директните плащания, които са предоставени или следва да бъдат предоставени на този земеделски стопанин се намаляват или не се изплащат. Процентът на намалението зависи от тежестта, степента, продължителността и системността на установеното неспазване и може да достигне до пълно изключване от една или няколко схеми за подпомагане за една или повече календарни години. Законоустановените изисквания и управление и условията за добро земеделско и екологично състояние (определени със Заповед на Министъра на земеделието и храните) формират системата на кръстосаното съответствие. Всеки земеделски стопанин, който получава плащания по схемата за единно плащане на площ, спазва законоустановените изисквания за управление, посочени в приложение II на Регламент (ЕО) № 73/2009 в съответствие със следния график:

- изискванията, посочени в буква А от приложение II на Регламент (ЕО) № 73/2009, се прилагат от 1 януари 2012 г.;
- изискванията, посочени в буква Б от приложение II на Регламент (ЕО) № 73/2009, се прилагат от 1 януари 2014 г.;
- изискванията, посочени в буква В от приложение II на Регламент (ЕО) № 73/2009, се прилагат от 1 януари 2016 г..

Съгласно Регламент на Съвета № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. *относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика*, с цел повишаване осведомеността на земеделските производители относно връзката между земеделските практики и управлението на стопанствата от една страна, и стандартите, свързани с околната среда, измененията на климата, доброто земеделско състояние на земята, безопасността на храните, общественото здраве, здравето на животните и растенията, хуманното отношение към животните от друга страна, **е необходимо държавите-членки да установят широкообхватна система за съвети в земеделието, която да консултира бенефициентите** съгласно чл. 12 – чл. 15 на Регламента на Съвета № 1306/2013.

Системата за съвети в земеделието следва да покрива най-малко изискванията и стандартите, влизащи в обхвата на т.нар. кръстосаното съответствие. В тази връзка тя следва да покрива изискванията, които трябва да се спазват от земеделските производители по отношение на земеделските практики от полза за климата и околната среда във връзка с получаваните от тях директни плащания, както и да обхваща изискванията свързани с поддържането на земеделските площи, съгласно Регламент (ЕС) № 1307/2013 на Европейския парламент и на Съвета *за установяване на правила за директни плащания за земеделски стопани по схеми за подпомагане в рамките на общата селскостопанска политика*. Системата следва да покрива и мерките на ниво индивидуално стопанство, предвидени в програмите за развитие на селските райони на страните-членки, насочени към модернизиране на стопанства, изграждане на конкурентоспособност, секторна интеграция, иновация, пазарна ориентация и насърчаване на предприемачеството. Системата следва да обхваща също и изискванията, наложени на земеделските производители за изпълнението на специфичните разпоредби на Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета *за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите* (т.нар. рамкова директива за водите), както и за изпълнението на член 55 от Регламент (ЕО) № 1107/2009 на Европейския парламент и на Съвета *относно пускането на пазара на продукти за растителна защита*, по-специално изискванията относно спазването на общите принципи на интегрираното управление на вредителите, както е посочено в член 14 от Директива 2009/128/ЕО на Европейския парламент и на Съвета. Системата може да покрива и определени елементи, свързани с адаптацията и смекчаването на последиците от измененията на климата, биологичното разнообразие, опазването на водите, с насърчаване на преобразуването на стопанства и на разнообразяването на тяхната икономическа дейност, както и с управление на риска и въвеждане на подходящи превантивни действия в случай на природни бедствия, катастрофи, болести по животните и растенията. Земеделските производители следва да се включват в системата за съвети в селското стопанство на доброволни начала. **Всички земеделски производители, дори тези, които не получават подпомагане по ОСП, следва да имат право да участват в системата.** За да се обезпечи ефективността на системата, съветниците следва да притежават съответните квалификации. **Държавите-членки трябва да гарантират, че приоритет се дава на селскостопански производители, чийто достъп до друга система за съвети е най-ограничен.** Системата за съвети в селското стопанство трябва да гарантира, че земеделските производители имат достъп до съвети, които вземат предвид специфичното положение на тяхното стопанство.

Всичко това поражда сериозната нужда от консултантски услуги в подкрепа на въвеждането на необходимите стандарти и устойчивото управление на земеделските стопанства. **Също така това показва, че ролята на НССЗ през следващия програмен период ще бъде още по-голяма и чрез НССЗ в най-голяма степен България ще гарантира пред ЕК, че отговаря и на едно от най-важните условия за успешното прилагане на новата ПРСР 2014-2020 г., а именно че има достатъчен капацитет за предоставяне на съвети в земеделието.**

3. Европейското и национално законодателство, свързано с дейността на НССЗ

От европейското законодателство има 4 основни регламента засягащи дейността на НССЗ:

- **Регламент на Съвета (ЕС) 1698/2005 г. от 20.09.2005 г.** относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и по специално чл. 20 (a) (iv) и чл. 24 определящи подпомагането от ЕЗФРСР на използването на консултантски услуги от земеделските производители и собственици на гори чрез мярка 114 „Използване на консултантски услуги от фермери и собственици на гори”;

- **Регламент на Комисията (ЕС) 1974/2006 г. от 15.12.2006 г.** за определянето на подробни правила за прилагане на Регламент (ЕО) № 1698/2005 и по-специално чл. 15 определящ допълнителни изисквания за прилагане на мярка 114 и чл. 25 (a) и т. 5.3.1.4.3 от Анекс II на Регламента определящ допълнителни изисквания за прилагане на мярка 143 от ПРСР;

- **Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г.** относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета и по специално чл. 15, където е описана мярка 2 „Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” в т.ч. дейностите и консултациите, за които се предоставя подкрепа по мярката, изискванията към консултантските организации и задължителните и избираемите видове консултации;

- **Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г.** относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 352/78, (ЕО) № 165/94, (ЕО) № 2799/98, (ЕО) № 814/2000, (ЕО) № 1290/2005 и (ЕО) № 485/2008 на Съвета и по специално чл. 12 - чл. 15 определящи създаването и развитието на достъпни за земеделските производители системи за съвети в земеделието в страните членки.

От националното законодателство има 9 бр. основни законови и подзаконови нормативни актове, регулиращи дейността на НССЗ:

- **Закон за селскостопанската академия** и по-специално § 1 определящ създаването и функционирането на НССЗ;

- **Закон за подпомагане на земеделските производители** и по-специално чл. 10 определящ съществуването на НССЗ и **безплатното предоставяне на информация** на земеделски производители;

- **Наредба № 10 от 3.04.2008 г.** за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по мярка 143 от ПРСР 2007 - 2013 г. По тази мярка НССЗ е единствен бенефициент;

- **Наредба № 5 от 27.02.2009 г.** за условията и реда за подаване на заявления по схеми и мерки за директни плащания. В чл. 6, ал. 2 на наредбата е записано, че НССЗ оказва помощ при попълване на заявленията на кандидатите за подпомагане по мярка 214 "Агроекологични плащания" от ПРСР 2007 - 2013 г.;

- **Наредба № 10 от 27.09.2011 г.** за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по мярка „Използване на консултантски услуги от фермери и собственици на гори“ по ПРСР 2007 – 2013 г. ;

- **Наредба № 3 от 29.01.1999 г.** за създаване и поддържане на регистър на земеделските производители. В Наредбата е записано, че регистрираните земеделски производители имат право да получават безплатно съвети от НССЗ, както и да получават от Службата информация за цени и пазари на земеделски продукти;

- **Правилник за устройството и дейността на Националната служба за съвети в земеделието;**

- **Постановление № 185 от 30 юни 2011 г.** за изменение на Постановление № 125 на Министерския съвет от 2006 г. за приемане на Устройствен правилник на Министерството на земеделието и храните. В § 3. на преходните и заключителни разпоредби на Постановление № 185 от 30 юни 2011 г. е записано, че за изпълняване на дейностите по мярка 143 от ПРСР могат да бъдат назначени в НССЗ на срочни трудови договори - допълнително до 25 експерти извън утвърдената численост на персонала на Службата.

- **Национален план за действие по изменение на климата за периода 2013-2020 г.** (одобрен с Решение № 439 на Министерския съвет от 01.06.2012 г.). В част 6. „Секторни мерки за изпълнение целите на Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК)”, т.6.5 „Сектор „Селско стопанство“” на плана са определени 25 мерки, групирани в 2 приоритетни цели и 6 приоритетни оси за постигане на целите на НПДИК. НССЗ е включена в:

- Мярка „Подобряване на знанията на земеделските производители за дейностите за опазване на хумуса (наторяване – прецизно торене, зелено торене; варуване, почвообработка, въздържане от палене на стърнища, противоерозионни и т.н.)”, мярка „Въвеждане на водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии”, мярка „Насърчаване на екстензивно пасищно отглеждане на животните”, мярка „Подобряване на съхранението и прилагането на оборски тор” и мярка „Въвеждане на нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор”. По тези мерки задачите на НССЗ са свързани, с помощта на целенасочени средства от държавния бюджет и по ПРСР 2014-2020 г., да организира обучения и да провежда консултации по въпросите за опазване на хумуса, водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии, екстензивно пасищно отглеждане на животните и съхранението, преработката и прилагането на оборския тор. Отговорна институция е МЗХ, а НССЗ е записана като целева група.

- Мярка „Подобряване на информираността и знанията на земеделските производители по отношение на възможностите от използването на растителните остатъци и заплахите от паленето на стърнищата”. Задачата на НССЗ е с помощта на целенасочени средства от държавния бюджет, да организира обучения и информационни кампании и да провежда консултации по въпросите на използването на растителните остатъци и заплахите от паленето на стърнищата. За тази мярка НССЗ е определена като отговорна институция;

- Мярка „Обучения на НССЗ на национално и областно ниво”. По тази мярка, с помощта на средства от държавния бюджет и/или европейските фондове, е предвидено провеждането на целеви обучения за експертите на Службата. Отговорна институция е МЗХ.

Важно значение има и Анекс VIII, Раздел I, т. Г от Договора за присъединяване на България и Румъния (изменен от Решение на Съвета (ЕС) 664/ 2006), който дава възможност за прилагане на мярка 143 от ПРСР 2007 – 2013 г.

На база на горната информация може да се направи извода, че НССЗ функционира в сложна законодателна среда и наличие на голям брой нормативни актове засягащи нейната дейност.

II. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА НССЗ

Националната служба за съвети в земеделието е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище София и 27 териториални областни офиси в страната.

1. Мисия на НССЗ

Да подпомага прилагането на държавната политиката в аграрния сектор и постигането на заложените от МЗХ приоритети и цели за осъществяване на ефективно и конкурентно земеделие в Република България, като предлага на земеделските производители качествени консултантски услуги, актуална и полезна информация, обучение и техническа помощ.

2. История на НССЗ

НССЗ е създадена в края на 1999 г. на база на Закона за селскостопанската академия (*предишно име - Закон за националния център за аграрни науки*) и по-специално на § 1 от него и след структуриране и кадрово обезпечаване започва съветническата си дейност през месец октомври 2000 г. НССЗ е наследник на Националната система за съвети в земеделието, която от своя страна е създадена на базата на подписано споразумение между Селскостопанската академия и тогавашното Министерство на земеделието и хранителната промишленост и изградена с техническата и финансова помощ на Програма ФАР – Земеделие в рамките на два проекта - 1995-1999 г.

Изграждане на капацитета на НССЗ започва с нейното създаване и продължава интензивно по време на осъществените проекти на ФАР. В рамките на тези проекти се провеждат интензивни обучения на експертите, които им помагат да се превърнат в търсени консултанти в областта на земеделието.

От 2000 г. досега НССЗ участва в редица международни проекти, част от които имат за цел да укрепват капацитета на НССЗ основно в различни аспекти от ОСП – устойчиво управление на земите, развитие на селските региони, развитие на биологично земеделие, обща организация на пазара на плодове и зеленчуци, развитие на стратегии и управление на селскостопански организации, организации на производители и стандарти за качество, устойчиво предоставяне на консултантска агробизнес помощ на пазарно ориентирани производители и др.

НССЗ има своето запазено място като структура подпомагаща развитието на земеделието. От 2008 г. НССЗ консултира земеделските производители и подпомага процеса на усвояване на средства по ПРСР 2007-2013 г.

3. Организационна структура на НССЗ

НССЗ е структурирана в Главна дирекция „Съвети в земеделието“ и дирекция „Административно, финансово, информационно обслужване и човешки ресурси“ (АФИОЧР).

Съгласно Правилника за устройството и дейността на НССЗ, броят на служителите на НССЗ е 80 души (вкл. изпълнителния директор). Съгласно Постановление № 185 на Министерския съвет от 2011 г. (ДВ, бр. 52 от 2011 г.) за изпълняване на дейности по мярка 143 от ПРСР 2007 - 2013 г. НССЗ има право да назначи до 25 експерти извън утвърдената численост на персонала при спазване на разпоредбите на трудовото законодателство. Средствата за работна заплата и осигурителни вноски, както и цялостната издръжка на тези

служители се осигуряват от средствата на НССЗ, получени в резултат на изпълняваните дейности по мярка 143 от ПРСР 2007 - 2013 г. Точният брой на назначения в НССЗ извънщатен персонал зависи от успешното прилагане на дейностите по мярка 143 от ПРСР 2007 - 2013 г., т.е. този персонал може да бъде назначен и задържан на работа само в случай, че НССЗ предоставя значителен брой съветнически услуги на кандидати по мярка 141 от ПРСР и след това проектите на тези кандидати бъдат одобрени от ДФЗ - РА. Към 31.12.2013 г. броят на тези служители е 22.

В края на 2013 г. специализираната администрация е организирана в Главна дирекция „Съвети в земеделието“ с 27 регионални офиси и 3 отдела на централно ниво - „Координация на дейности“, „Дейности по национални и европейски програми“ и „Аналитична лаборатория“.

Общата администрация е организирана в дирекция АФИОЧР, която осъществява административното обслужване, финансово счетоводната дейност и вътрешния контрол, поддържане на материалната база и информационната система, управлението на транспортната дейност и човешките ресурси. В структурата ѝ няма отделни отдели.

Фигура 1 – Структура на НССЗ

Фигура 2 – Териториални областни офиси на НССЗ

Организационно, НССЗ извършва дейност на територията на цялата страна, тъй като има офиси във всеки областен град. НССЗ няма представители на общинско ниво поради ограничения брой служители, което затруднява дейността, но на този етап това се компенсира с по-чести посещения на експерти от офисите на НССЗ в общините.

4. Цели и предизвикателства пред НССЗ през 2014 г.

Целите на НССЗ през 2014 г. са следните:

- Поддържане на доброто равнище на обслужване на земеделските производители и запазване на броя на фермерите и другите лица, получаващи консултантски услуги, на база средния брой за последните три години;
- Подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“;
- Подпомагане прилагането на ПРСР 2007 - 2013 г. и стартирането на новата ПРСР 2014 - 2020г. в т.ч. на Тематична подпрограма за развитие на малките стопанства;

Основните предизвикателства пред НССЗ при постигането на целите през 2014 г. са свързани с:

- изпълняване на дейностите и задачите при значително намален експертен състав на НССЗ (36% по-малък щатен състав за 2014 г. спрямо 2011 г.), в т.ч. намален брой на експертите в част от офисите на НССЗ под 3-ма души и съответно липса на експерт-агроном или експерт-зооинженер или експерт-икономист;
- убеждаване и привличане на фермерите да ползват съветническите услуги на НССЗ в условията на засилване дейността на другите консултантски организации. Необходимо е поддържане на доброто ниво и знания на експертите на НССЗ, както и постоянно адаптиране на дейностите на НССЗ към нуждите на земеделските производители;
- убеждаване и привличане на земеделските производители, в условията на наличие на други обучителни организации, за участие в курсовете и информационни дейности на НССЗ във връзка с изпълнението на четирите одобрени от Държавен фонд „Земеделие“ проекта по мярка 111 “Професионално обучение, информационни дейности и разпространяване на научни знания”;

- недостатъчен бюджет на НССЗ за 2014 г. необходим за предоставяне на специализирани консултации в областта на земеделието и по други въпроси извън ПРСР и за организиране на мероприятия за разпространение на научни знания и технологии;
- обстоятелството, че все още много от изискванията и условията за кандидатстване по новата ПРСР 2014-2020г. са в процес на изясняване и уточняване, което значително затруднява и ограничава възможностите на експертите от НССЗ при предоставянето на консултации по ПРСР 2014-2020г.
- опасност от недостатъчен бюджет по мярка 143 от ПРСР 2007 - 2013 г. за предоставяне на всички желаещи одобрени по мярка 141 полупазарни стопанства на консултантски услуги, относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние, както и консултантски услуги по управление на земеделското стопанство и специфични консултации в областта на растениевъдството и/или животновъдството (Срокът за предоставяне на съветите е до 31.08.2015 г.)

III. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СЪВЕТИ, КОНСУЛТАЦИИ, ОБУЧЕНИЕ И ИНФОРМАЦИОННО ОБСЛУЖВАНЕ

1. Основни приоритети в дейността на НССЗ през 2013 г.

През 2013 г. НССЗ със своите териториални областни офиси насочи дейността си основно в следните направления:

- Непрекъснато развитие и усъвършенстване на съветническата и консултантска дейност за усвояване на средствата от земеделските производители по национални и европейски програми;
- Продължаване работата на експертите от НССЗ по мярка 143 от ПРСР;
- Продължаване работата по отношение провеждането на информационни кампании сред земеделските производители;
- Подпомагане трансфера и приложението на научните и практическите достижения в областта на земеделието и по този начин съдействие за усъвършенстване на връзката "научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес";
- Разширяване на дейността на НССЗ по отношение на човешките ресурси в земеделието - обучение на българските фермери по прилагане на иновационни методи и практики в производството, при опазване на околната среда и рационалното използване на природните ресурси.
- Продължаване на работа по предоставяне на специализирана информация и съвети в областта на земеделието.

В изпълнение на поставените цели, НССЗ извърши следните основни дейности:

- Консултира земеделските производители относно задължителните европейски и национални стандарти и изисквания, на които трябва да отговаря производството;
- Консултира земеделските производители относно общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС;
- Консултира земеделските производители относно законоустановените изисквания за управление и условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние, предвидени в членове 5 и 6 от Регламент (ЕО) № 73/2009 и приложения II и III към него;
- Консултира земеделските производители относно законоустановените изисквания по изпълнението на изискванията на Директива 91/676/ЕИО (Нитратната директива);
- Предостави специализирани консултации в областта на растениевъдството и животновъдството;
- Подпомогна земеделските производители при изготвянето и осигуряването на различните документи необходими за създаването на организации на производители на земеделски продукти;
- Консултира земеделските производители относно източници за подпомагане и финансиране на селскостопанската дейност;
- Консултира земеделските производители относно базисните условия за функциониране на стопанството – регистрация като земеделски производител, данъчно облагане и осигуряване на земеделските производители, регистрация на земеделска техника и други задължителни регистрации в зависимост от вида на селскостопанската дейност;
- Консултира земеделските производители относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление;
- Организира и проведе професионално обучение на земеделските производители в т.ч. по мярка 111 "Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания" от ПРСР 2007 - 2013 г. ПРСР;

- Изготви заявления на кандидати по мярка 214 „Агроекологични плащания“ от ПРСР (на одобрени кандидати по мярка 141 от ПРСР);
- Изготви проекти на кандидати по мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства“ от ПРСР 2007 - 2013 г. (на одобрени кандидати по мярка 141 от ПРСР);
- Изготви проекти на кандидати по мярка 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности“ от ПРСР 2007-2013 г. (на одобрени кандидати по мярка 141 от ПРСР);
- Подпомогна със съвети и консултации одобрени полупазарни стопанства и одобрени млади фермери при изпълнение на проектите им по мярка 141 и 112 от ПРСР 2007 - 2013 г.;
- Организира и взе участия в различни информационни събития и медийни изяви в областта на земеделието и селските райони;
- Разработи информационни материали в областта на земеделието и селските райони;
- Проведи анкетни проучвания за желаните от земеделските стопани видове консултации и по други въпроси свързани с дейността на офиса и на НССЗ;
- Проведе срещи на неформалните консултативни съвети към териториалните областни офиси на НССЗ. В тези съвети участват земеделски производители, научни работници, представители на местната администрация и т.н..

Целевите групи, към които основно са насочени дейностите на НССЗ са:

- средни и дребни стопанства, пазарно и полупазарно ориентирани в процес на реструктуриране;
- стартиращи и млади фермери;
- земеделски стопанства въвеждащи агроекологични практики и биологично земеделие;
- земеделски стопанства в планинските райони;
- организации на производители на земеделска продукция;
- населението в селските райони.

2. Предоставяне на консултации в офиса и на място в земеделските стопанства

На базата на доброто познаване на земеделските производители и техните нужди, натрупания 13-годишен опит, на изградения професионален и административен капацитет и сътрудничеството с множество държавни институции и НПО, **НССЗ предлага комплексен пакет от консултантски услуги, включващ консултации от създаването на фермата до нейното пълно обслужване в агрономически, животновъден и агроикономически аспект.**

Чрез предоставянето на тези консултантски услуги се изпълняват поетите задължения от България за изграждане на функционираща и достъпна система за консултации в земеделието.

Промяна на системата на отчитане на дейността на НССЗ

Със Заповед на Изпълнителния директор на НССЗ № РД 11/03-25 от 24.01.2011 г. се въведе промени в системата за отчитане на дейностите на НССЗ по отношение на консултантската дейност. Тези промени са направени с цел оптимизиране и подобряване на отчитането, по-широко използване на информационните технологии и намаляване на необходимите човешки и материални ресурси.

Основните предимства на информационната система:

- Променя се начина на отчитане на броя консултирани лица. На всеки консултиран в офиса или на място във фермата се създава досие, в което се отбелязват данните за стопанството.
- Системата дава възможност да се проследят всички консултации, дадени на едно лице, честотата им, тематиката и др., което дава възможност за допълнителни и по-задълбочени анализи за нуждите на земеделските стопани от консултации.
- Осигурява мобилност на предоставяне на консултации – едно лице може да бъде консултирано от различни експерти в един или различни офиси – експертът се запознава със стопанството, предоставените консултации и други показатели. Не на последно място системата дава възможност да се проследи развитието на стопанствата и ефектът от предоставените консултации.
- В системата се отчитат само консултации дадени лично при посещение на фермерите в офис на НССЗ или при посещение на експерт от Службата във фермата. Информация и консултации, предоставени дистанционно по телефона или чрез електронна поща, както и консултации, предоставени по време на информационни събития, не се отчитат от системата и не се включват в общия брой.
- Справките за консултирани хора, брой консултации и посещение на място се генерират от информационната система.

Във връзка с въвеждането на данните в информационната система няма пълна съпоставимост на данните с предходни години, когато информацията е събирана ръчно. Основната промяна е относно общия брой консултирани лица. При сегашната система 1 лице независимо от броя посещения и получени консултации в общата сума на брой консултирани лица се отчита само един път. При отчитането до 2010 г. без използване на ИКТ базирана информационна система и изчислителна техника, при всяко посещение едно лице се броеше като отделно консултирано лице. Спрямо системата този показател отговаря на брой контакти.

Общи показатели

Таблица 1. Брой консултирани лица, брой контакти и брой консултации - средни показатели за 2013 г. и за 1 месец за офис

Показател	Брой консултирани лица	Брой контакти	Брой консултации
Общо	19 494	33 129	79 311
средно на офис за периода	722	1 227	2 937
средно на офис за месец	60	102	245

През 2013 г. всеки офис е работил средно с 722 земеделски производители. За един офис на НССЗ, средният брой осъществени контакти за 2013 е 1 227 (102 контакта на месец). Всеки офис средно е предоставил по 2 937 консултации за 2013 г., което означава средно 245 на месец за офис.

Натрупаните данни в информационната система позволяват да се направят и анализи по отношение на показателя доверие в консултанта. Фактът, че консултираните лица са посетили офисите средно 2 пъти показва добра степен на доверие от страна на земеделците към експертите на НССЗ.

2.1. Предоставени консултации и консултирани лица

А) Консултации - общо

Всички консултации, които НССЗ предоставя, *са безплатни* за земеделските производители. НССЗ извършва консултантска и съветническа дейност главно чрез експертите от териториалните си областни офиси.

През 2013 г. се наблюдава увеличение на дадените консултации в офиса и на място в земеделските стопанства от НССЗ с 6% спрямо 2012 г. и 44% спрямо 2011 г., като достигат до 79 311 бр. през 2013 г. По-голяма част от лицата получили консултации се възползват от предлагания от НССЗ цялостен пакет от съветнически услуги.

Таблица 2. Брой консултации - общо, в офиса и на място за периода януари - декември 2013 г. по тримесечия

Тримесечие	Брой консултации			% на консултации на място
	Общо	В офиса	На място	
1 - во	24 940	23 663	1 277	5%
2 - ро	20 071	18 440	1 631	8%
3 - то	18 477	16 227	2 250	12%
4 - то	15 823	13 426	2 397	15%
Общо	79 311	71 756	7 555	10%

През 2013 г. общо 19 494 лица са консултирани от служителите на НССЗ и са получили 79 311 консултации. Средно едно лице е получило 4 консултации. За разглеждания период дялът на консултациите дадени в офиса са 90 %, а на място - 10%. През първото тримесечие е най – голям броя на предоставените консултации, като през следващите тримесечия се наблюдава намаляване на броя на предоставените консултации.

Сравнение на брой консултации 2011, 2012 и 2013 г.

Таблица 3. Брой консултации, предоставени от НССЗ по тримесечия 2011, 2012 и 2013 г.

Тримесечие	2013 консултации (бр.)	2012 консултации (бр.)	2011 консултации (бр.)	% изменение 2013 спрямо 2012	% изменение 2013 спрямо 2011
1 - во	24 940	19 809	16 004	26%	56%
2 - ро	20 071	17 906	14 105	12%	42%
3 - то	18 477	16 964	11 679	9%	58%
4 - то	15 823	20 190	13 250	-22%	19%
Общо	79311	74869	55038	6%	44%

- Тенденцията по тримесечия за 2013 спрямо 2012 и 2011 г. е предимно нарастваща. За всяко едно от четирите тримесечия на 2013 спрямо 2011 г. се наблюдава увеличение в броя на консултации спрямо същото тримесечие на 2011 г. През периода януари - март 2013 г. спрямо същия период за 2012 г. броя на консултациите се е увеличил с 26%. Почти същата тенденция се наблюдава и за второто тримесечие на 2013 г. - 12%. Третото тримесечие бележим отново увеличение на броя на консултациите с 9% спрямо 2012 г. . Вече през четвъртото тримесечие на 2013 г. наблюдаваме намаление на броя на консултациите спрямо същото тримесечие за 2012 г. Вероятно намалението през последното тримесечие се дължи на обстоятелството, че през този период стана ясно, че през 2013г. няма да се отваря прием на проекти по мярка 141 от ПРСР 2007-2013 г..

Б) Консултирани лица – общо и по вид

Лицата, които консултира НССЗ, са основно три типа:

- земеделски производители, които вече са започнали своята земеделска дейност, като в тази група преобладават малките земеделски стопанства;
- лица, които искат да започнат земеделска дейност, но все още не са;
- други лица, живеещи в селските райони, включително и собственици на гори.

НССЗ се стреми да разнообразява предлаганите услуги и средствата за предоставянето им, както и да се адаптира към нуждите на ползвателите на консултантските услуги, като земеделските производители все повече се нуждаят от консултации свързани с решаването на конкретни проблеми в стопанствата им, както и нужда от комплексни решения.

Консултирани лица според вида на извършваната земеделска дейност

Информационната система на НССЗ предоставя възможност да се обобщат и анализира информацията за клиентите на НССЗ по различни показатели. По-долу е дадена информация за броя на консултирани лица според вида на извършваната земеделска дейност.

Таблица 4. Брой консултирани лица според вида на извършваната земеделска дейност за 2013 г.

Специализация на стопанството	Консултирани лица	% от общия брой консултирани
Стопанството все още не е създадено или е в процес на създаване	6 907	35%
Отглеждане на зърнено-житни, зърнено-бобови и маслодайни култури; Отглеждане на други полски култури (без зеленчуци) и Растениевъдство (смесени култури)	4 277	22%
Отглеждане на зеленчуци и цветя	1 646	8%
Производство на плодове (вкл. овощни, ягодоплодни и черупкови насаждения), лозя и други трайни насаждения	2 582	13%
Отглеждане на животни	1 071	5%
Смесено растениевъдство и животновъдство (вкл. пчели)	1 557	8%
Други стопанства	1 454	7%

35% от консултираните лица са потенциални земеделски стопани, които имат намерение да създадат стопанство. Значителен е и дялът на земеделските стопани (22%), които се занимават основно с отглеждане на зърнено-житни, зърнено-бобови, маслодайни култури и други полски култури (без зеленчуци), както и с растениевъдство (смесени култури). 13 % е дялът на земеделските стопанства занимаващи се с производство на плодове (вкл. овощни, ягодоплодни и черупкови насаждения), лозя и други трайни насаждения. Само 5% от консултираните от НССЗ лица се занимават основно с животновъдство.

Консултирани лица според размера на земеделското стопанство:

Таблицата дадена по-долу показва броя на консултираните лица според размера на стопанството в икономически единици (ИЕ)

Таблица 5. Брой консултирани лица според размера на стопанството в икономически единици (ИЕ) за 2013 г.

Размер на стопанствата на консултираните лица	Брой консултирани лица	% на консултираните лица
до 1.00 ИЕ	9 249	47%
От 1.00(вкл.) до 4.00 ИЕ	9 185	47%
От 4.00(вкл.) до 10.00 ИЕ	797	4%
От 10.00(вкл.) до 40.00 ИЕ	154	1%
От 40.00(вкл.) до 100.00 ИЕ	25	0%
Над 100.00(вкл.) ИЕ	84	0%
Общо	19 494	100%

От данните в горната таблица се вижда, че дялът на консултираните лица, чийто стопанства са до 1 ИЕ или все още не са създали стопанство и този на консултираните лица, чийто стопанства са между 1 и 4 ИЕ е приблизително еднакъв - 47%

Част от лицата от групата стопанства до 1 ИЕ, получавайки подходящи консултации и при възможност да инвестират в разширяване на стопанството, могат да станат

допустими за подпомагане по мерките от новата ПРСР 2014-2020 г.. За повечето от тях платените консултации са трудно достъпни и НССЗ е единствената възможност да получат подкрепа за развитие на бизнес в областта на селското стопанство.

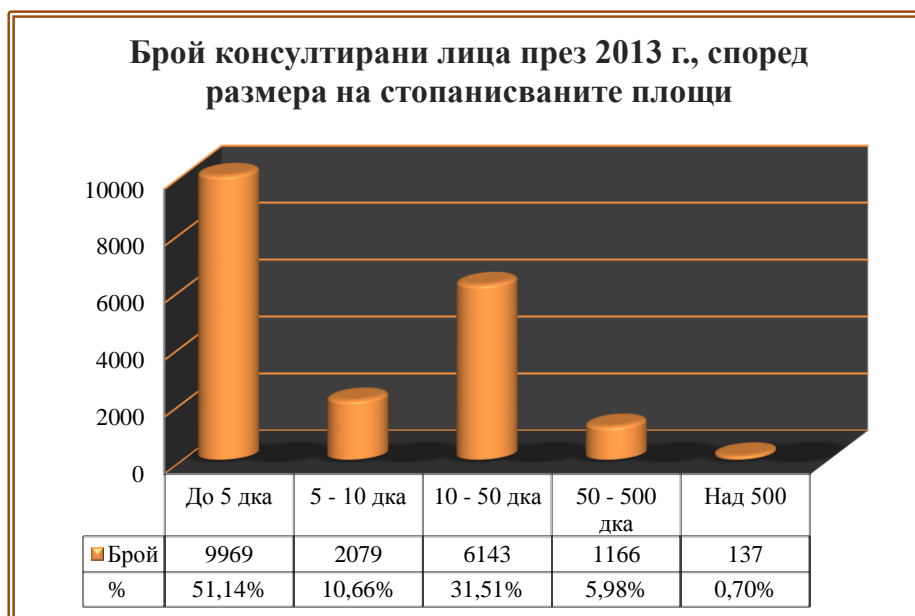
Целевата група на стопанствата между 1 и 4 ИЕ са основните потенциални кандидати, които ще могат да участват по тематичната подпрограма за малките стопанства по новата ПРСР 2014-2020 г.

Групата на консултираните лица със земеделски стопанства от 4 до 10 ИЕ заема едва 4% от общия брой на консултациите. Около 1 % от консултираните лица са земеделски производители, чиито стопанства са над 10 ИЕ. Фактът, че консултации от НССЗ търсят и големи земеделски производители с размер на стопанството над 40 ИЕ и над 100 ИЕ, колкото и незначителен да е техният брой в сравнение с останалите по-малки стопанства, е показател за професионализма на работещите в НССЗ експерти.

Горните данни също така показват, че над 90% от консултираните лица са със земеделски стопанства с размер до 4 икономически единици, т.е. те са дребни земеделски стопани, които се нуждаят най-много от консултации, но поради малките обеми на стопанствата и приходите им не са целева група на частните консултантски компании. За тях НССЗ е единствената възможност да получат подкрепа за развитие на бизнес в селското стопанство чрез предоставянето на безплатни консултации и професионални съвети.

Консултирани лица според размера на стопанисваните площи от земеделското стопанство

Графиките, дадени по-долу, дават допълнителна информация за консултираните лица според размера на стопанисваните от тях площи.

Най-висок е дялът земеделските стопани, които обработват земя до 5дка – 51.14%, следван от дела на тези обработващи между 10 и 50 дка земя земеделски стопани – 31.51%. Останалите 17.34% се делят между другите групи, като най-значително там се открояват стопаните обработващи между 5 и 10 дка.

Тези данни показват, че НССЗ консултира и голям брой лица, които все още нямат земя или обработват малко земя (до 5 ха). Част от лицата са фермери с изключително малки стопанства или хора, които се интересуват от земеделие и биха желали да създадат стопанства. Повечето от тези млади хора нямат опит и специфично образование и се обръщат към НССЗ с молба да им съдейства и да ги направлява в първите стъпки в земеделието. В условия на икономическа криза е нормално много хора, които са останали без работа или са частично заети, да се насочват към земеделието с идея да им осигури заетост и допълнителни доходи, тъй като голяма част от тях разполагат с производствен актив (земеделска земя) и считат, че няма да им е необходим значителен начален капитал, за да стартират земеделска дейност. Всичко това показва, че НССЗ е в помощ не само на вече функциониращите земеделски стопани, а и на новонавлизащите.

Средните стопанства, със земя от 50 до 500 дка, са 5.98 % от консултираните лица, а фермерите, които стопанисват земя над 500 дка са около 0.7 % от консултираните лица. Тези стопанства освен, че са по-малко на брой, имат възможност да наемат агрономи, както и да използват платени консултантски услуги и това е причината те да използват в много по-малка степен услугите на НССЗ.

В) Тематика на предоставените консултации

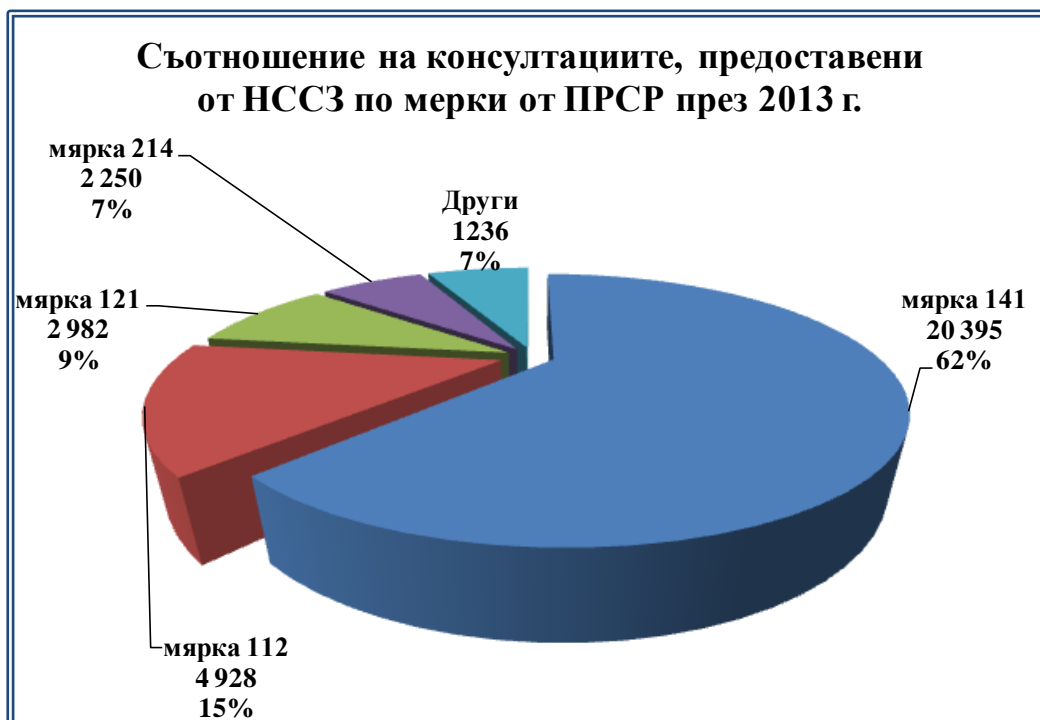
По-долу е дадено разпределение на предоставените от НССЗ консултации, съгласно техния тип.

Консултациите по ПРСР запазват водещо място – 41 % и през 2013 г., но се наблюдава спад на техния дял спрямо 2012 г. с 12 %. Броя на консултациите през 2012 г. по ПРСР са били 37 569, докато през 2013 г. са 32 833 бр. Големият брой на консултациите по ПРСР произтича от факта, че почти всеки един фермер се интересува от възможностите за финансиране и подпомагане на изпълняваните от него дейности. Въпреки, че вече сме в края на програмния период 2007 - 2013 г., продължава да има голям интерес към ПРСР 2007-2013г. от страна на земеделските производители. Тези данни доказват важността на НССЗ за информиране на земеделските производители относно ПРСР.

На второ място са специализираните консултации с 29%, като броят им се е увеличил с 14% от предходната година.

Групата „Други“ заема дял почти идентичен с този на специализираните консултации - 23% от предоставените консултации, като се наблюдава увеличение от 13 % спрямо 2012 г.

Интересът към различните мерки от ПРСР се запазва с известни промени през 2013 г. спрямо 2012 г. Най-голям интерес и най-много консултации са предоставени отново по мярка 141 “Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране” – 20 395 бр. (62%), което е с 27% намаление спрямо 2012 г. Консултациите са предоставяни, както на земеделски производители, които желаят да кандидатстват по мярката, така и за изпълнение на бизнес - плановете на одобрените вече по мярката полупазарни стопанства. Спадът в броя на консултациите по мярка 141 за 2013 г. спрямо 2012 г. вероятно се дължи на факта, че през март 2012 г. беше отворен прием на проекти по мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране“ от ПРСР, който продължи до края на 2012 г, докато през 2013 г. нямаше прием.

На второ място са консултациите по мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери” – 4 928 консултации (15%) като се наблюдава увеличение с 3% спрямо 2012 г. Част от тях – 1 168 бр. са дадени на вече одобрени млади фермери за успешното изпълнение на проектите им. На трето място са дадени консултациите по мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства” – 2 982 (9%), което е с 16% увеличение спрямо 2012 г.. На четвърто място са дадените консултации по мярка 214 „Агроекологични плащания” – 2 250 (7%), което е с 57% увеличение спрямо 2012 г.

Специализирани консултации

Тематиката на специализираните консултации, предоставени през 2013 г., може да се обобщи в следните направления:

А. Растениевъдство:

- агротехнически и растително-защитни мероприятия за различни видове култури;
- технология на отглеждане на различни видове култури;
- създаване и възстановяване на трайни насаждения и лозя;
- биологично земеделие - възможности, условия, изисквания, сертификация;
- мерки за възстановяване и поддържане на пасища;
- управление и използване на водните ресурси;
- нова селскостопанска техника за отглеждане на земеделски култури.

Б. Животновъдство:

- ветеринарно-санитарни и хигиенни изисквания към животновъдните обекти;
- хранене на различни видове животни и птици, според възраст и физиологично състояние;
- биологично животновъдство;

В. Аграрна икономика:

- бизнес планиране;
- осигуряване и данъчно облагане на земеделските производители;
- пазарни анализи;
- реализация на селскостопанска продукция;
- изчисляване на себестойност;
- възможности за финансиране на земеделските производители – субсидиране, кредитиране, лизинг и др.

Г. Законоустановени изисквания за управление;

Д. Правила за добра земеделска практика (ПДЗП);

Е. Условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние (УПЗДЗЕС);

Ж. Рибарство и аквакултури;

З. Управление на гори;

Специализираните консултации през 2013 г. са 22 623 и са нараснали с 14% спрямо 2012 г. (19 822 бр.). Увеличението се дължи на по-големия брой консултации по аграрна икономика, растениевъдство и животновъдство.

В следващата графика е дадена допълнителна информация за специализираните консултации.

В условията на постоянно променяща се и силно конкурентна среда най-голям е дялът на специализираните консултации в областта на аграрната икономика – 31% (7 006 бр.). Основните теми, които представляват интерес за земеделските стопани са данъчно облагане, социалното осигуряване и намирането на пазари за продукцията. На второ място с 29% са консултациите в областта на растениевъдството, включително биологичното растениевъдство. На трето място с 18% са консултациите по животновъдство, включително биологичното животновъдство. Значителен е и процентът на консултациите за Законоустановените изисквания за управление, изброени в приложение II на Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета от 19 януари 2009 г. и свързани с т.нар. кръстосано съответствие. Тяхното увеличаване се обуславя и от факта, че част от тях през 2012 г. станаха задължителни за земеделските стопани, кандидатстващи за директни плащания и при тяхното неизпълнение те могат да бъдат санкционирани.

Консултациите за правилата за добри земеделски практики и условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние съставляват около 6% всяка. Тези консултации също са търсени от земеделските производители, поради нарастващото им значение за увеличаване конкурентостта на техните стопанства, спазването на законоустановените изисквания и достъпът до финансиране по първи стълб от общата селскостопанска политика (ОСП).

Категория „Други консултации”

В тази категория влизат следните видове консултации:

- Агрохимичен анализ на почви;
- Безопасни условия на труд;
- Квотна система за краве мляко;
- Организации на производители на плодове и зеленчуци;
- Регистрации и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини;
- Регистрация в Изпълнителна агенция по лозата и виното (ИАЛВ) и издаване на документи;
 - Регистрация в Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол (ИАСАС) и издаване на документи;
 - Регистрация в Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ) (растителна защита), водене на дневници и издаване на документи;
 - Регистрация на земеделските производители по Наредба 3/1999 г.;
 - Сключване на договори за ползване на земеделски земи;
 - Схеми за финансиране и кредитиране на земеделските производители (извън ПРСР).

Консултациите от тази група бележат постоянен висок растеж през последните 4 години и по тази причина от 2011 г. са отделени в отделна категория с цел по-доброто им анализиране и разнообразяване на предлаганите видове консултации, за да се отговори максимално на нуждите на земеделските производители.

През 2013 г. тези консултации са 18 376 и те са нараснали с 13% спрямо 2012 г. (16 290 бр.) и с около 70% спрямо 2011 г. (10 628). Увеличението спрямо 2012 г. се дължи на по-големия брой през 2013 г. почти на всички видове други консултации в т.ч. на консултациите относно безопасни условия на труд, регистрацията по Наредба 3/1999 г. и др.

В следващата таблица е дадена допълнителна информация за броя и % на консултациите по видове.

Таблица 6. Насоченост и брой за категория „Други консултации” за 2013 г.

Насоченост	Брой консултации	%
Регистрация на земеделските производители по Наредба 3/1999г.	8 231	45%
Сключване на договори за ползване на земеделски земи	3 400	19%
Схеми за финансиране и кредитиране (извън ПРСР)	2 335	13%
Регистрация в БАБХ, водене на дневници и издаване на документи	1 585	9%
Безопасни условия на труд	1 113	6%
Регистрации и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини	983	5%
Други	729	4%
Общо	18 376	100%

Най-много консултации са предоставени относно регистрацията на земеделските производители по Наредба 3/1999 г. – 8 231 бр., което представлява 45% от категорията. Големият брой на консултациите относно регистрацията на земеделските производители по Наредба №3/1999 г. вероятно е свързан с изискването по повечето мерки от ПРСР, в т.ч. и мярка 141 от ПРСР 2007-2013 г. кандидатите да са регистрирани по реда на тази наредба, както и със задължението одобрените ползватели по различни мерки на ПРСР да се пререгистрират ежегодно.

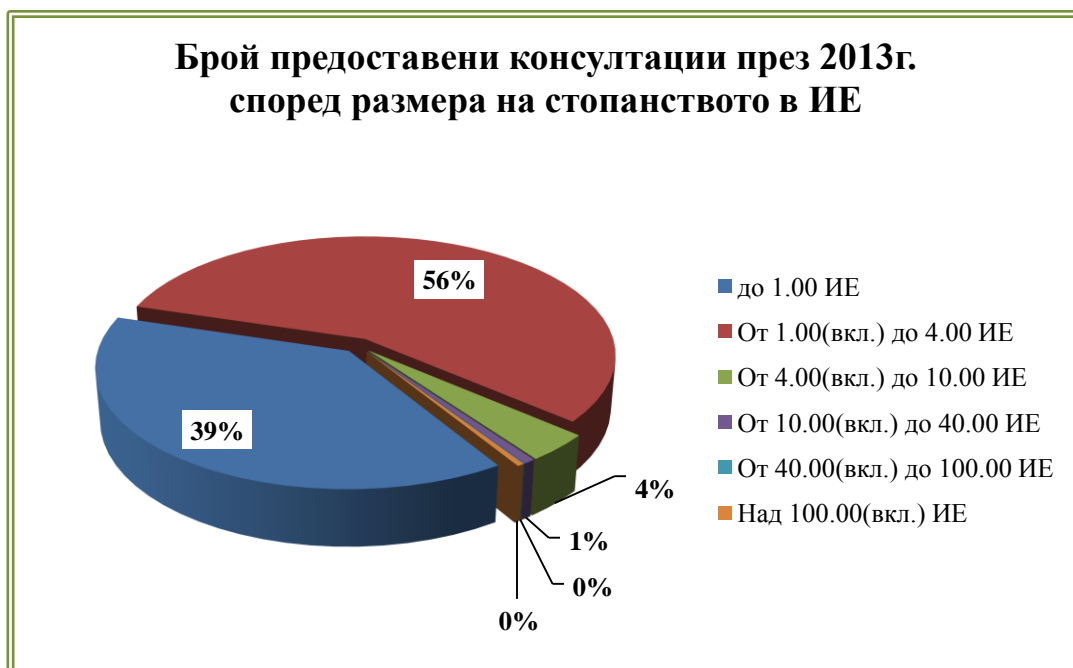
Наблюдава се повишен интерес към първоначална регистрация – от лица, които искат да превърнат селскостопанското производство в основна дейност. Това са лица, за които земеделието е била спомагателна дейност в последните години или нямат необходимия опит. Световната икономическа криза, която оказва негативно влияние върху цели сектори от икономиката, съчетано с повишените цени на храните и възможностите за субсидиране на земеделието, карат все повече хора да се насочат към селскостопанското производство.

На второ място с 19% са консултациите относно сключване на договори за ползване на земеделски земи. Разпокъсаността на земята, множеството съсобственици и трудностите за сключване на дългосрочни договори са важен проблем пред българските фермери. Тенденцията на все по-трайно земеползване, необходимостта от участие в процедурите по сключване на споразумения за ползване на масивите по чл.37в от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи(ЗСПЗЗ), както и изискването за подпомагане по първи и втори стълб от ОСП за наличие на правно основание за ползването на земеделските земи, кара земеделските производители да търсят възможности за сключване на дългосрочни договори, което им осигурява сигурност на инвестициите.

Консултациите на земеделските производители относно схеми за кредитиране и финансиране извън ПРСР и по първи стълб от ОСП заемат трето място с 13%. Съчетаването на различни възможности и финансови инструменти за повишаване на конкурентоспособността на българското земеделие е особено важно в условията на криза.

Консултациите, отнасящи се до различни регистрационни режими и законови изисквания, заемат общо около 24%. Големият им брой показва, че фермерите трудно се ориентират в тази материя и се нуждаят от множество и разнообразни консултации, за да отговорят на всички изисквания и съществуващи стандарти

Предоставени консултации според размера на земеделското стопанство:

Около 95% от консултациите, предоставени от НССЗ, са предназначени за стопанства до 4 икономически единици, т.е. за дребните земеделски стопани, които се нуждаят най-много от консултации.

Таблицата дадена по-долу показва броя предоставени консултации според размера на стопанството в икономически единици (ИЕ).

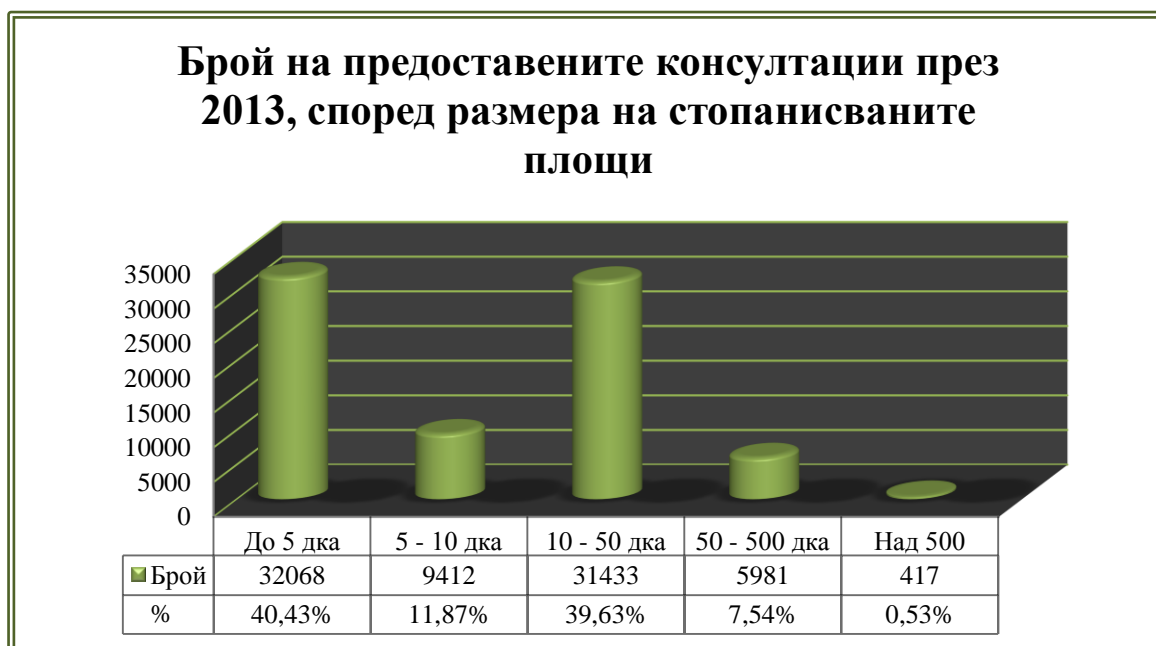
Таблица 7. Брой предоставени консултации според размера на стопанството в икономически единици (ИЕ) през 2013 г.

Размер на стопанствата в ИЕ	2013 г.
до 1.00 ИЕ	30 597
От 1.00(вкл.) до 4.00 ИЕ	44 835
От 4.00(вкл.) до 10.00 ИЕ	2 981
От 10.00(вкл.) до 40.00 ИЕ	538
От 40.00(вкл.) до 100.00 ИЕ	50
Над 100.00(вкл.) ИЕ	310

Най-много консултации са предоставени на стопанства с размер от 1 до 4 ИЕ – 44 835 бр. консултации (57%), които са допустимите кандидати за мярка 141. Като броя им намалява незначително с 4% спрямо 2012 г. (46 946 бр.). Следват стопанствата под 1 ИЕ – това са съвсем малки земеделски стопани или новонавлизащи в земеделието лица на които са предоставени – 30 597 бр. консултации (39%). На трето място са стопанства с размер от 4 до 10 ИЕ – 2 981 бр. консултации (4%), голяма част от тези консултации са предоставени на вече одобрени по мярка 141 полупазарни стопанства, които вече са увеличили своя икономически размер.

Предоставени консултации според размера на стопанисваните площи от земеделското стопанство

Графиките, дадени по-долу, дават допълнителна информация за предоставени консултации според размера на стопанисваните площи от стопанството в дка.

Най-много консултации 32 068 бр. (40.43%) са предоставени на стопанства, които обработват до 5 дка земя. Спрямо 2012 г. техния брой се увеличава с 36%, като това са стопанства и лица, които са в процес на стартиране на земеделска дейност. На второ място са консултациите на стопанства от 10 до 50 дка – 31 433 бр. (39.63%), като почти запазват

броя си спрямо 2012 г. Данните потвърждават направения по-горе извод, че НССЗ освен на вече започнали земеделска дейност лица оказва съдействие и за навлизане на нови лица в земеделски бизнес и тъй като в повечето случаи това са млади хора до 40 г. НССЗ съдейства и за подобряване на възрастовата структура на заетите в земеделието

На трето място с 9 412 броя получени консултации и дял от 11.87% е групата, която стопанисва от 5 до 10 дка земя. Средните стопанства със земя от 50 до 500 дка са получили около 8% от консултациите, а тези със земя над 500 дка – 0.53%. Тези стопанства освен, че са много малка част от всички стопанства в България, имат възможност да наемат агрономи, както и да използват платени консултантски услуги и вероятно това е причината те да използват в много по-малка степен услугите на НССЗ

Предоставени консултации по пол

По-долу е дадено разпределение на консултациите по пол.

През 2013 г. мъжете по-често са търсили консултации – 52 485 бр. (66%), което се дължи на факта, че в земеделието повече от заетите лица и ръководители на земеделски стопанства са мъже.

Сравнение с предходните години бележим ръст на консултациите за мъжете и жените почти с еднакви темпове спрямо 2012 г. с 5% за мъжете и 9% за жените, а спрямо 2011 г. – 35% за мъжете и 65% за жените.

2.2. Посещения на земеделските стопанства

Адаптирането на българското земеделие към европейските стандарти изисква преструктуриране на селското стопанство и успешно действие на механизмите за подпомагане на земеделските производители. Провеждането на Общата селскостопанска политика на ЕС налага прилагането на съпоставими практики и повишаване на ефективността на земеделското производство за завоюване на позиции на българските производители на Европейския пазар.

През 2013 г. експертите на НССЗ продължиха да поддържат тясна връзка със земеделските производители, посещавайки на място стопанствата им. Земеделските

производители получават конкретни съвети, оценка на условията, в които се отглеждат селскостопанските култури и животни, т.е. те получават не само качествени съвети, но и конкретни предписания за техните стопанства. Извършени са демонстрации и практически обучения. Всичко това съдейства за повишаване на количеството и качеството на произведената продукция при спазване на европейските норми и стандарти.

През 2013 г. експертите от НССЗ са направили 3 078 посещения на място в земеделските стопанства, с около 48% по - малко от предходната 2012 г.

Таблица 8 Среден брой посетени стопанства и среден брой посещения през 2013 г.

	Брой посетени стопанства	Брой направени посещения
Общо	2 820	3 078
Средно на офис за периода	104	114

Общият брой посетени стопанства (поне 1 път през периода) е 2 820, а направените посещения са 3 078, което показва, че много малка част от стопанства са посетени повече от един път. Средно всеки офис е направил 114 посещения в 104 различни стопанства. Почти всички посещения са направени по мярка 143 от ПРСР 2007 - 2013 г. – 2 868 бр. (93.2%) във връзка с изпълнение на изискванията за посещение при предоставяне на комплекти съветнически услуги (КСУ) и по – конкретно за предоставянето на допълнителните комплекти съветнически услуги относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и съвети по стандартите на Общността, безопасните условия на труд, съветническите услуги по управление на земеделското стопанство и специфичните съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството. Посещенията с основна цел предоставяне на специализирани съвети са 194 бр.. В повечето случаи по време на посещенията свързани с дейностите на НССЗ по мярка 143 от ПРСР са предоставяни и специализирани консултации. Посещенията с основна цел предоставяне на специализирани съвети са 194 бр..

Таблица 9. Сравнение на посещения във ферми по тримесечия за 2013 и 2012 г.

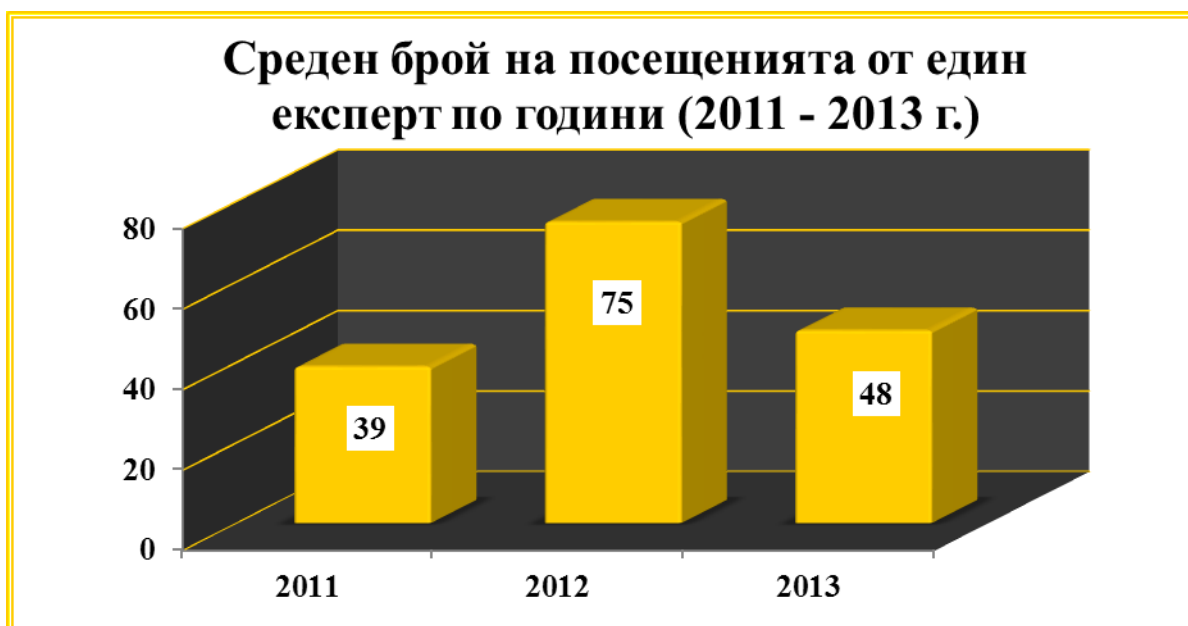
Тримесечие	2013 г.	2012 г.	Изменение 2013 г. спрямо 2012 г.
	(бр.)	(бр.)	
1-во	521	616	-15%
2-ро	712	1694	-58%
3-то	994	887	12%
4-то	851	2713	-69%
Общо	3 078	5 910	-48%

През 2013 г. посещенията значително намаляват с 48 % спрямо същия период за 2012 г.. Основната причина за намаления брой посещения през 2013 спрямо 2012 г. е, че през м. март 2012 г. е стартирал приема на проекти по мярка 141 от ПРСР, докато през 2013 г. не е стартирал приема на проекти по мярка 141.

При сравнение на броя на посещенията по отделните тримесечия почти през цялата 2013 г. се забелязва намаление на посещенията спрямо 2012 г., с изключение на третото тримесечие.

Броят на посещения на един експерт намалява от 75 бр. през 2012 г. на 48 бр. през 2013 г.

3. Обучение на земеделските производители

Европейските и световни тенденции за непрекъснато нарастване на изискванията към пригодността на заетост определят необходимостта от продължаващо професионално обучение на работната сила във всички възрастови групи.

Особеното за земеделското производство е, че то се осъществява от голям брой производители, които се различават по образование, култура, бит, традиции, условия на производство и реализация на продукцията. Една значителна част от земеделските производители нямат специално образование в областта на земеделието, други нямат достъп до съвременните средства за информация, трети не притежават достатъчно финансови ресурси.

Един от приоритетите на ЕС, заложен и в концепцията 2020 е „Учене през целия живот”, което е процес на усвояване и придобиване на знания и умения чрез формално и неформално обучение и учене, и чрез самостоятелно учене в продължение на цялата жизнена дейност на човека. Ученето през целия живот се разглежда от позиция на обществото като един от най-важните фактори за развитие и усъвършенстване на професионалната реализация и насърчаване на активното участие на гражданите в икономическия живот. То е необходима предпоставка за свободното движение на работната сила и ръководен принцип за по-нататъшното развитие на системите за образование и обучение в България.

В отговор на тази тенденция през 2007 г. към НССЗ е лицензиран от Национална агенция за професионално образование и обучение (НАПОО) Център за професионално обучение (ЦПО). Целта е да се осигури на земеделските производители широка гама от дългосрочни и краткосрочни обучения в областта на земеделието, които да съчетават задълбочени теоретични знания и практическа насоченост, както и да ги запознават с последните достижения в селскостопанската наука. Разработените учебни програми и високият професионализъм на преподавателите, в по – голямата част експерти от службата, осигуряват висококачествено обучение с практическа насоченост.

Обученията, проведени от ЦПО към НССЗ се характеризират с придобиването на национално признат документ за удостоверяване на придобитата квалификация.

Учебни програми са разработени от експерти на НССЗ и са съобразени с педагогическите и методически изисквания за продължаващо професионално обучение. В ЦПО се провежда обучение на лица за придобиване, разширяване и усъвършенстване на професионалната квалификация с цел подобряване на пригодността за заетост, подпомагане на професионалната кариера и индивидуалното развитие.

Тематиката на обученията е в две основни направления – има разработени програми за различни сектори в земеделието, както и за подобряване на ключови компетентности на земеделските стопани.

Проведените до сега обучения са безплатни за земеделските производители. Обученията са финансирани с европейски и национални средства - по Оперативна програма „Развитие на човешки ресурси”, по мярка 111 “Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания” от ПРСР или без външно финансиране.

Обученията осигуряват възможности на земеделските стопани да определят ясно приоритетите и да се научат как да разпределят финансовите ресурси за осъществяването им. По време на обученията освен придобиване на знания и умения за управлението на собствения бизнес с цел повишаване на доходите си, земеделските производители създават контакти с колеги, преподаватели, научни работници, фирми и национални звена на МЗХ, необходими за деловата им работа.

Освен за повишаване на знанията и уменията на земеделските стопани, успешното завършване на някои от обученията е задължително условие за изпълнение на ангажиментите на земеделските производители по различни мерки от ПРСР 2007 – 2013 г. – мярка 112 „Създаване стопанства на млади фермери” и мярка 214 Агроекологични плащания”

През изминалата 2013 г. в ЦПО към НССЗ са обучени общо 557 курсисти, като 539 от тях са обучени по мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания“ от ПРСР. Общият брой на обучените лица за периода 2011-2013 г. е 1 780 бр.

3.1. Дейности по мярка 111 “Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания” от ПРСР 2007-2013 г.

През 2013 г. продължи изпълнението на проектите по мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания“ от ПРСР.

В таблицата по-долу е дадена информация за сключени договори с ДФЗ-РА по мярка 111 от ПРСР, брой обучаеми и одобрени бюджети по отделните проекти.

Таблица 10. Информация за сключени договори с ДФЗ-РА по мярка 111 от ПРСР, брой обучаеми и одобрени бюджети

Договор №	Брой обучаеми	обща сума на договора – лв (съгласно подписаните анекси)
29/111/00169	1 460	2 526 177,40
29/111/00173	870	215 152,54
29/111/00233	240	97 172,75
29/111/00232	120	373 692,08
Общо	2 690	3 212 194.77

Учебното съдържание е структурирано в отделни модули. Съобразено е с осигуряването на здравословни условия на труда, хуманното отношение към животните, опазване на околната среда в земеделието, условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние и правилата за добра земеделска практика, спазването на българското и европейското законодателство. В часовете за специфична задължителна професионална подготовка земеделските производители се получават знания и умения, съобразени с нови техники и технологични решения, въвеждане на иновационни практики и с най-новите резултати от завършени научно - приложни изследователски проекти в

областта на отглеждането на зърнено-житни, технически култури и в областта на животновъдството.

Обучението по теория се осъществява в учебни кабинети чрез лекции, презентации и събеседване. Практическите упражнения се провеждат в базови стопанства съобразени с нормативните изисквания и в учебните зали чрез демонстрации.

Успешно завършилите курса за професионално обучение получават удостоверение, съгласно Наредба № 23/14.07.2008 г.

По-долу е дадена по-подробна информация за четирите договора:

1. Договор № 29/111/00169 от 18 май 2011 г. между Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ) и Държавен фонд „Земеделие” – Разплащателна агенция (ДФЗ-РА) за „Обучение чрез дългосрочни курсове с продължителност 150 часа и краткосрочни курсове с продължителност 30 часа”.

Проектът включва обучение за 1 460 земеделски производители в 61 групи по 8 различни теми. Темите за курсове за дългосрочно професионално обучение с продължителност 150 часа са: агротехника на различни земеделски култури, трайни насаждения, зеленчукопроизводство и общо животновъдство. Темите за курсове за краткосрочно обучение с продължителност 30 часа са: базово обучение по проблеми на опазване на околната среда в земеделието – целесъобразно използване на земята и животните, отглеждане на охлюви, отглеждане на червеи и нови техники и технологии в пчеларството. Предимство за участие в курсовете получават бенефициенти с одобрени проекти по мярка 112 и по мярка 141.

През 2013 г. са обучени 539 курсисти по проект №29/111/00169, като са проведени следните курсове.

- курс от 30 учебни часа на тема "Базово обучение по проблеми на опазване на околната среда в земеделието – целесъобразно използване на земята и животните" - 5 групи в градовете Варна, Видин, Плевен, Смолян и Шумен. Обучени са 100 земеделски производители (месец март);
- курс от 30 учебни часа на тема „Нови техники и технологии в пчеларството” – 2 групи в градовете Бургас и Добрич. Обучени са 40 земеделски производители (месец март);
- курс от 150 учебни часа на тема „Общо животновъдство” - 7 групи в градовете Враца, Добрич, Плевен, Русе, Силистра, Стара Загора и Хасково. Обучени са 174 земеделски производители (месец март);
- курс от 150 учебни часа на тема „Трайни насаждения” - 9 групи в градовете В.Търново, Видин (2 групи), Кърджали, гр. Русе, Сливен (2 групи) и Шумен (2 групи). Обучени са 225 земеделски производители (м. октомври и м. ноември);

2. Договор № 29/111/00173 от 18 май 2011 г. между Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ) и Държавен фонд „Земеделие” – Разплащателна агенция (ДФЗ-РА) за „Обучение чрез информационни дейности от 8 и 18 часа”

Проектът включва два вида информационни дейности на тема „*Мярка 214 Агроекологични плащания – обща агроекология - 18 учебни часа*” за 420 човека (14 групи по 30 човека) и „*Основни проблеми по опазване компонентите на околната среда в земеделския сектор – 8 учебни часа*” за 450 човека (15 групи по 30 човека). С предимство в курсовете са включени бенефициенти с одобрени заявления по мярка 214 “Агроекологични плащания”.

През 2013 г. по този проект не бяха проведени информационни дейности.

3. Договор № 29/111/00233 от 28.11.2013 г. между Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ) и Държавен фонд „Земеделие” – Разплащателна агенция (ДФЗ-РА).

По проекта в 8 групи в информационна дейност от 18 часа на тема „Мярка 214 – агроекологични плащания – повишаване знанията на фермерите“ е предвидено да се обучат 240 земеделски производители.

4. Договор № 29/111/00232 от 20.12.2013 г. между Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ) и Държавен фонд „Земеделие” – Разплащателна агенция (ДФЗ-РА).

По проекта в 4 групи в курс от 150 часа на тема „Технологии и иновационни практики при отглеждане на земеделски култури” е предвидено да се обучат 120 земеделски производители.

През по-голямата част от 2013 г. дейностите по проект №29/111/00169 и по мярка 111 от ПРСР бяха насочени към подготовката и провеждането на обученията, както и за отчитането им. По проект №29/111/00173 през месец януари активно се работеше по отчитането на проведената през месец декември 2012 г. информационна дейност на тема: „Мярка 214 „Агроекологични плащания - обща агроекология” - 18 часа. Сключени са 9 анекса към договори с № 29/111/00169 и № 29/111/00173. Активно се работеше и по подготовката на двата нови проекта по мярка 111 от ПРСР с №29/111/00233 и № 29/111/00232. Реализацията на проектите и провеждането на обученията ще продължи и през 2014 г..

Анализът на проведените обучения до момента показва, че земеделските производители имат интерес и към дългосрочните курсове и към информационните дейности, но все пак интересът към кратките курсове и семинари е по-голям и за тях много по-лесно НССЗ осигурява обучаеми. Също така данните показват, че на този етап НССЗ успява да привлече земеделски производители почти за всички налични места. Броят на фермерите, които в последния момент са се отказали от обучението е несъществен и на тяхно място са се включвали резерви в обучението.

3.2. Други обучения в областта на земеделието

През декември 2013 г. Центърът за професионално обучение (ЦПО) към Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ) проведе информационна дейност от 18 уч. часа в гр. София за земеделски производители на основание чл.13, ал. 1, т. 3 от Правилника за устройството и дейността на НССЗ, както и чл. 2, ал. 2 от Правилника за устройството и дейността на ЦПО към НССЗ. Обучени бяха 18 земеделски производители на тема „Мярка 214 – Агроекологични плащания – повишаване знанията на фермерите“.

4. Дейност на НССЗ по мярка 143 от ПРСР 2007-2013г.

На 3 април 2008 г. Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ) започна, в съответствие с мярка 143 от ПРСР 2007 - 2013 г., предоставянето на пълен комплект от съветнически услуги на лицата, допустими за кандидатстване по следните мерки от ПРСР:

- мярка 141 "Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране";
- мярка 112 "Създаване на стопанства на млади фермери";
- мярка 142 "Създаване на организации на производители";
- мярка 214 "Агроекологични плащания".

Освен гореизброените мерки НССЗ започна да изготвя и бизнес планове по мерки 121 „Модернизиране на земеделските стопанства”, 122 „Подобряване на икономическата стойност на горите”, 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти” и 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности” от ПРСР на лица, получили пълен комплект съветнически услуги за кандидатстване по мярка 141 и мярка 112, които са одобрени за финансово подпомагане по тези мерки и са отбелязали в бизнес плана намерение да кандидатстват за подпомагане по съответната инвестиционна мярка.

След 30.09.2010 г. съгласно одобрения текст на мярка 143 от ПРСР, НССЗ вече не предоставя комплекти съветнически услуги на лицата, допустими за кандидатстване по следните мерки от ПРСР:

- мярка 112 "Създаване на стопанства на млади фермери";
- мярка 142 "Създаване на организации на производители";
- мярка 214 "Агроекологични плащания" (с изключение на одобрени полупазарни стопанства).

НССЗ не изготвя и бизнес планове по мерки 121, 122, 123 и 311 от ПРСР на лица, получили пълен комплект съветнически услуги за кандидатстване по мярка 112.

След 30.09.2010 г. НССЗ продължи до 31.12.2013 г. да предоставя пълен комплект от съветнически услуги на лицата, допустими за кандидатстване по мярка 141 "Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране", както и да изготвя бизнес планове по мерки 121, 122, 123 и 311 от ПРСР на лица, получили пълен комплект съветнически услуги за кандидатстване по мярка 141 от ПРСР.

Във връзка с одобрените през м. декември 2011 г. от ЕК предложения за промени в мярка 143 от ПРСР, предоставяните от НССЗ консултантски услуги по мярка 143 бяха допълнени с допълнителни консултантски услуги за земеделските производители, които са получили финансова помощ по мярка 141, както следва:

1. консултантски услуги, относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние, предвидени в член 5 от Регламент (ЕО) № 73/2009 и приложение II към него. Най-малко едно посещение на стопанството, което е свързано с изготвянето на оценка на стопанството.

2. на кандидати и/или одобрени за подпомагане по мярка 214 „Агроекологични плащания” за:

- съдействие в избора на най-подходящите направления или комбинация от направления за техните стопанства;
- оказване на подкрепа за успешна подготовка на първоначалните документи за кандидатстване за отделни агроекологични пакети по мярката;
- осигуряване на съветнически услуги по време на изпълнение на агроекологичния ангажимент с цел подпомагане в разбирането и правилното прилагане на установените изисквания за управление

3. консултантски услуги по управление на земеделското стопанство и специфични консултации в областта на растениевъдството и/или животновъдството. Тези консултантски услуги могат да се предоставят максимум два пъти за едно полупазарно стопанство по време на петгодишния период на подпомагане по мярка 141.

Съветнически услуги за управление на земеделското стопанство могат да включват разработване на маркетингов анализ на базата на заявени потребности на земеделския производител; предоставяне на съвети относно организацията и управлението на стопанството; изисквания за водене на счетоводство в областта на земеделието; представяне на възможности за участие на земеделския производител в организации на производители;

Специфичните съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството, може да включват: технологии за производство в растениевъдството (включително изготвяне на технологични карти, сеитбооборот, съвети за обработка на почвата, прибиране и съхранение на продукцията); препоръки за торене (включително вземане на почвени проби, почвени анализи, определяне на торови норми и срокове за торене и начини за съхранение на торовете); препоръки за водене на растителнозащитни мероприятия (включително използване на инсектициди, фунгициди, хербициди, биопрепарати и др.); препоръки за напояване/отводняване (включително избор на начин за напояване, поливен режим, поливни норми, водоспестяващи и екологосъобразни технологии и техники за напояване); технологии за отглеждане на животните (включително избор на видове животни, подходящи породи и системи за отглеждане и хранене); ветеринарномедицински въпроси (включително стопанско значими заболявания при животните и стандарти за хигиена).

На 21.12.2013 г. в бр. 110 на ДВ бяха публикувани изменения и допълнения в Наредба № 10 от 2008 г., с които се удължи до 31.08.2015 г. срока, в който НССЗ да консултира безплатно земеделски производители, одобрени по мярка 141 от ПРСР по допълнителните съветнически услуги относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и съвети по стандартите на Общността относно безопасните условия на труд, както и по отношение на консултантските услуги по управление на земеделското стопанство и специфични консултации в областта на растениевъдството и/или животновъдството.

От 01.01.2012 г. всеки земеделски стопанин, който получава плащания по Схемата за единно плащане на площ, трябва да спазва законоустановените изисквания за управление посочени в буква А от приложение II на Регламент (ЕО) № 73/2009. От началото на 2014 г. трябва да се спазват и изискванията, посочени в буква Б от същото приложение II. От 01.01.2016 г. влизат в сила и изискванията посочени в буква В. Когато земеделския стопанин не спазва условията за добро земеделско и екологично състояние или законоустановените изисквания за управление, общата сума на директните плащания, които са предоставени или следва да му бъдат предоставени се намаляват или не се изплащат. В тази връзка възможността полуазарните стопани да се възползват от съветническите услуги на НССЗ по мярка 143 от ПРСР до 31.08.2015 г., ще намали значително риска за тях да бъдат санкционирани по директните плащания, в случай че са кандидатствали.

През първите години (2008 г. и 2009 г.) на прилагане на мярка 143 от ПРСР най-голям беше интереса от страна на земеделските производители за изготвяне на проекти по мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери“ от ПРСР 2007-2013г. През последните години (2010 г. – 2012 г.) се наблюдава все по-голям интерес от малките полуазарни стопанства за изготвяне, чрез мярка 143 от ПРСР, на проекти по мярка 141 от ПРСР 2007 – 2013 г. за да разширят своето производство и да се реструктурират.

През 2013 г., съгласно индикативния график за прием на проекти по ПРСР, приемът по мярка 141 се очакваше да стартира към началото на месец юни, но през цялата година такъв не беше обявен. По тази причина НССЗ не е предоставила КСУ по мярка 141 през 2013 г. Експертите на НССЗ консултираха желаещи земеделски производители да кандидатстват по мярка 141 и имаха готовност да изготвят над 2 000 проекта по мярката.

От стартирането на мярка 143 (на 03.04.2008 г.) до 31.12.2013 г. са предоставени безплатно на земеделските производители 16 799 бр. комплекти съветнически услуги (КСУ), както следва:

- Мярка 112 „Създаване стопанства на млади фермери” – 4 406 бр.;
- Мярка 214 „Агроекологични плащания” – 2 841 бр.;

- Мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране” – 9 341 бр.;
- Мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства” – 206 бр.;
- Мярка 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности” – 5 бр.

Таблица 11. Брой предоставени от НССЗ комплекти съветнически услуги с приемо-предавателни протоколи по мярка 143 от ПРСР от 03.04.2008 г. до 31.12.2013 г.

М 112	М 214	М 141	М 121	М 311	Общ брой
4 406	2 841	9 341	206	5	16 799

През 2013 г. дейностите на НССЗ по мярка по ПРСР 2007- 2013 г., бяха основно насочени към предоставянето на допълнителни съветнически услуги на одобрени по мярка 141 бенефициенти. Освен тези услуги продължи и предоставянето на комплекти съветнически услуги по мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства”, мярка 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности“ и мярка 214 „Агроекологични плащания” на лица, получили пълен комплект съветнически услуги за кандидатстване по мярка 141 от ПРСР.

Предоставени са 2 131 бр. съветнически услуги относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и 2 096 бр. съветнически услуги за управление на земеделското стопанство и специфични съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството.

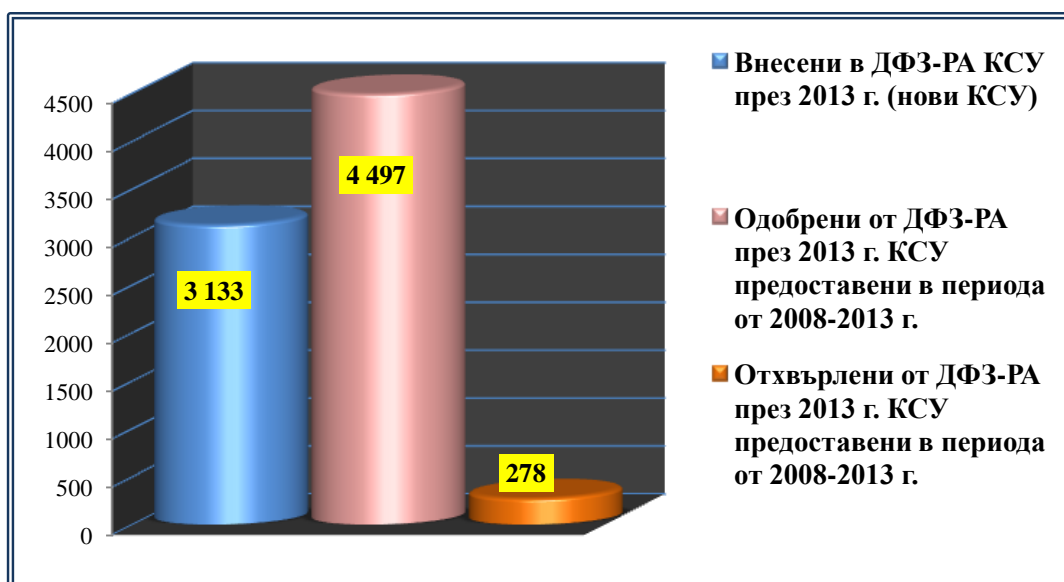
За 2013 г. са подадени 4 заявки за плащане, съдържащи общо 3 133 бр. приемо-предавателни протоколи и писмени доклади за предоставени на одобрени по мярка 141

полупазарни стопанства допълнителни съветнически услуги (относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и съветнически услуги за управление на земеделското стопанство и специфични съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството), както следва:

- Приемо-предавателни протоколи по мярка 141 – 898 бр.
- Приемо-предавателни протоколи за изготвени документи за кандидатстване по мярка 214 на одобрени по мярка 141 полупазарни стопанства – 174 бр.
- Приемо-предавателни протоколи по мярка 121 – 93 бр.
- Приемо-предавателни протоколи по мярка 311 – 3 бр.
- Доклади за предоставени допълнителни съветнически услуги – 1 965 бр.

Подадените заявки са на стойност 4 340 837.45 лв. В сумата влизат и неразгледаните проекти от предишни заявки.

Внесени, одобрени и отхвърлени от ДФЗ-РА комплекти съветнически услуги включени в подадените през 2013 г. заявки за плащане по мярка 143 от ПРСР

От всички разгледани от ДФЗ-РА през 2013 г. КСУ, предоставени от НССЗ в периода 2008 - 2013 г. са одобрени 4 497 бр. проекти на стойност 2 082 924 лв., от тях:

- Мярка 214 – 170 бр.;
- Мярка 141 – 2 890 бр.;
- Доклади за предоставени допълнителни съветнически услуги - 1 361 бр.
- Мярка 121 - 76 бр.

Отхвърлени са 278 бр. проекти по мярка 141.

Таблица 12. Справка за внесени за изплащане в ДФЗ-РА и одобрени комплекти съветнически услуги по мярка 143 от ПРСР през 2013 г.

Внесени в ДФЗ-РА КСУ през 2013 г. (21-24 заявка)						Одобрени от ДФЗ-РА през 2013 г. КСУ предоставени в периода от 2008-2013 г.					Отказани за изплащане от ДФЗ-РА през 2013 г. КСУ предоставени в периода от 2008-2013 г.		
М 141	М 214	М 121	М 311	1412*	Общо	М 214	М 141	М 121	1412*	Общо	М 214	М 141	Общо
898	174	93	3	1 965	3 133	170	2 890	76	1 361	4 497	0	278	278

Забележка: 1412 - код за допълнителните съветнически услуги относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и съветнически услуги за управление на земеделското стопанство и специфични съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството*

През 2013 г. по мярка 143 са извършени 2 868 посещения (при внесени 1 965 доклада за допълнителни съветнически услуги) на стопанства на земеделски производители от експертите на НССЗ. Експертите на място се запознават със стопанството на земеделските производители и предоставят съветнически услуги съобразно конкретните условия и възможностите за развитие.

През 2013 г. в ДФЗ – РА от внесените 1 965 бр. писмени доклади за предоставени на одобрени по мярка 141 полупазарни стопанства допълнителни съветнически услуги (код 1412):

- 1 956 бр. включват съветнически услуги относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление, предвидени в чл. 5 от Регламент (ЕО) № 73/2009 и Приложение II към него, и съвети по стандартите на Общността относно безопасните условия на труд;
- 1 921 бр. включват съветнически услуги в областта на управлението на земеделското стопанство и специфични съветнически услуги в областта на растениевъдството и/или животновъдството.

От стартирането на мярка 141 до 31.12.2013 г. в ДФЗ-РА са предоставени КСУ по мярка 141 от ПРСР на земеделски производители с направление на стопанствата, както следва:

- Растениевъдство – 62%;
- Животновъдство – 6%;
- Смесени – 32%.

Разпределението по области на полупазарните земеделските стопанства получили по мярка 143 от ПРСР 2007-2013г. комплекти съветнически услуги за кандидатстване по мерки 311, 121, 214 и допълнителните съветнически услуги на одобрени по мярка 141 от ПРСР е посочено в таблицата по-долу.

Таблица 13. Област, в която основно е разположено земеделското стопанство на лицата, на които са предоставени КСУ по мярка 143 от ПРСР за кандидатстване по мерки 311, 214, 121 и допълнителни съветнически услуги на одобрени по мярка 141 през 2013 г.

Област	Брой предоставени комплекти съветнически услуги по мярка 143 по мерки на кандидатстване и по вид				
	Оценка на стопанството *	Специфични съвети*	М 121 и М 311	М 214 - за одобрени полупазарни	Общо
Сливен	148	146	2	5	301
Стара Загора	134	130	3	4	271

Област	Брой предоставени комплекти съветнически услуги по мярка 143 по мерки на кандидатстване и по вид				
	Оценка на стопанството *	Специфични съвети*	М 121 и М 311	М 214 - за одобрени полупазарни	Общо
Пловдив	134	132	1	0	267
Плевен	110	112	15	17	254
Добрич	114	120	4	14	252
Пазарджик	111	111	1	8	231
Монтана	104	104	2	14	224
Хасково	112	95	11	3	221
Кърджали	108	106	2	4	220
Велико Търново	84	84	4	7	179
Враца	85	85	0	0	170
Силистра	75	75	5	12	167
Разград	80	81	1	4	166
Смолян	83	83	0	0	166
Видин	77	77	1	7	162
Благоевград	77	77	2	1	157
Русе	70	70	5	8	153
Ямбол	66	50	6	8	130
Габрово	56	56	5	11	128
Бургас	58	58	6	5	127
Перник	52	52	6	0	110
Търговище	43	43	0	24	110
Кюстендил	45	45	8	1	99
Шумен	35	34	3	4	76
Ловеч	32	32	0	4	68
Варна	23	23	3	8	57
София	14	14	0	0	28
София (столица)	1	1	0	1	3
Общо	2 131	2 096	96	174	4 497

*Забележка: *Съветнически услуги относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и Съветнически услуги за управление на земеделското стопанство и специфични съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството*

Стойността на вече одобрените от Държавен фонд „Земеделие“ проекти изготвени от НССЗ, чрез мярка 143 от ПРСР, е почти 390 млн. лв.. Стойността на проектите в процес на разглеждане от Държавен фонд „Земеделие“ е около 2.5 млн. лв.. Всеки един експерт на НССЗ е допринесъл с около 3,66 млн. лв. за усвояването на средствата по Програмата за развитие на селските райони 2007 – 2013 г. в Република България.

5. Агрохимични анализи

През 2013 г. беше възстановена дейността на Аналитичната лаборатория. Лабораторията подпомага съветническата дейност на НССЗ и земеделските производители за прилагане на ОСП и мерките по ПРСР 2007-2013 г. Направленията на лабораторната

дейност са свързани с изискванията за подобряване на дейността и повишаване конкурентоспособността на стопанствата.

С възстановяването на лабораторните услуги, НССЗ подпомага и ще подпомага бенефициентите на службата по мярка 143 от ПРСР - в рамките на допълнителните съветнически услуги за земеделските производители, които са получили финансова помощ по мярка 141 "Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране". Тя е в помощ и на земеделските производители при реализиране на техните бизнес планове по мярка 112 "Създаване на стопанства на млади фермери" и на агроекологичните им планове по мярка 214. В лабораторията се извършват агрохимични анализи на почвени проби за киселинност на почвата (рН), усвоими фосфор и калий, минерален азот (амонячен и нитратен), общ азот в почви, определяне на активен калций и определяне на хумус.

През 2013 г. са анализирани 1 550 бр. почвени проби за следните определения:

- Агрохимични анализи – 7 750 определения:
 - 1550 определения за киселинност на почвата;
 - 1550 определения за нитратен азот;
 - 1550 определения за амонячен азот;
 - 1550 определения за усвоим фосфор;
 - 1550 определения за усвоим калий;
- Съдържание на хумус – 360 определения;
- Общ азот – 116 определения;
- Активен калций – 55 определения;

Въз основа на направените анализи са изготвени 389 препоръки за торене. Изработените проби са постъпили от 254 броя клиенти на службата и други частни лица.

Агрохимичното проучване на запасеността на почвата с основните хранителни елементи е важен инструмент за оценка на нейния потенциал и за съставяне на подходящи схеми за торене. Балансът между внесените и изнесените от почвата хранителни елементи е в основата и на концепцията за устойчиво земеделие и е неотменна част от т.нар. "правилни земеделски практики". Важен фактор за точността на почвените анализи и дадените препоръки за торене е правилното вземане на почвените проби.

В бъдеще предстои дооборудване на лабораторията и се планира пускане на нови анализи за микроелементи и тежки метали в почви, както и растителен анализ. Схемата за анализ на почвени проби и предоставяне на препоръки в лабораторията е следната:

- консултиране на земеделският стопанин по методиката за вземане на почвени проби;
- посещение на фермата за вземане на почвени проби от експерта или земеделският стопанин;
- вземане на средна проба по методиката - етикетиране, попълване на документи с информация за стопанството;
- изпращане на почвените проби в аналитична лаборатория - НССЗ – София;
- анализиране на почвените проби;
- изготвяне на протокол с резултатите от анализите;
- изготвяне на препоръки за торене на база агрохимичен анализ;
- предаване на протокола с препоръките за торене.

6. Дейности за подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“

През 2013 г. трябва да се отбележи активната дейност на НССЗ за подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“. НССЗ е

сключила и съответно изпълнява рамкови споразумения за сътрудничество с различни университети, организации и институции в т.ч.: Тракийски университет - гр. Стара Загора, Аграрен университет - гр. Пловдив, Университет за национално и световно стопанство (УНСС) – гр. София, Лесотехнически университет – гр. София (в процес на подписване) и Русенски университет „А. Кънчев”. Предприети са стъпки за удължаване до края на 2015 г. и на договора за сътрудничество и съвместна дейност със Селскостопанска академия (ССА).

Проведени са **106 бр.** (17 % повече от 2012 г.) съвместни действия и мероприятия с научни институти, научно-приложни организации и други институции, организации и експерти, с цел подпомагане трансфера на научни знания и технологии в практиката. В тях взеха участие над 3 000 фермера.

Лектори на тези мероприятия, освен експертите от териториалните офиси на НССЗ, са утвърдени учени в областта на селското стопанство от научните институти на Селскостопанска академия (ССА), от висшите учебни заведения, подготвящи кадри в областта на земеделието (Тракийския университет - гр. Стара Загора, Аграрния университет - гр. Пловдив, Лесотехническият университет – гр. София и др.), от областните дирекции на Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ) и др. Над 50 % (56 бр.) от тези мероприятия са изпълнени съвместно с научните институти и опитните станции от системата на ССА.

Темите на мероприятията в областта на растениевъдството бяха главно за: съвременни технологии за отглеждане на зърнено-житни растения; основни технологични моменти при отглеждане на зеленчукови култури; специфика при създаване и отглеждане на черупкови трайни насаждения; резитба на овощни култури; биологично производство на земеделски продукти; нови технологични решения при създаване и отглеждане на ягоди и малини; как да произведем качествен тютюн и др.

Темите на мероприятията в областта на животновъдството бяха главно за: хранене и репродукция на едър и дребен рогат добитък; технология за отглеждане на овце и говеда за мляко, икономически важни етапи при отглеждане на овце и говеда за мляко, механизирани процеси; ветеринарни и хигиенни изисквания към животновъдни обекти; съвременни аспекти при технологиите за обработка и съхранение на оборски тор от животновъдните ферми; съвременни техники и нови технологии в пчеларството, добри земеделски практики в пчеларството; предизвикателства при отглеждане на червен калифорнийски червей и др.

Темите на мероприятията в областта на аграрната икономика бяха главно за: управление на риска при изпълнение на бизнес план на полупазарни стопанства; специфични методи за анализ на дейността и управлението на земеделските стопанства; водене на счетоводна отчетност в земеделските стопанства; социално осигуряване и данъчни задължения на земеделските производители и др.

Специализираните теми, дискутирани на семинарите бяха полезни за земеделските производители, на което се дължи и значителната посещаемост от тях на проведените мероприятия. На електронната страница на НССЗ (www.naas.government.bg) в рубриката „Обучения и информационни дейности” ежесечно се актуализира *Списъка на информационните срещи и семинари на НССЗ с научни институти, научно-приложни организации и други организации и експерти*. В новините на сайта на Службата периодично се публикува информация за датата, мястото и програмата на предстоящите информационни срещи-семинари, както и отзвук от проведените мероприятия.

В приложение 1 към годишния отчет е дадена подробна информация за проведените информационни дейности и мероприятия на НССЗ с научни институти, научно- приложни организации и други институции, организации и експерти, с цел подпомагане трансфера на научни знания и технологии в практиката през 2013 г..

Всичко това показва, че земеделските производители се стремят към повишаването на знанията си и се доверяват на професионализма на служителите на НССЗ.

7. Информационни дейности

7.1. Участия в информационни събития

И през 2013 г. продължава традицията при провеждане на различни информационни събития, експерти на Службата да бъдат лектори в изнасянето на презентации по специализирани теми в областта на земеделието.

През отчетния период експертите на НССЗ са участвали в 381 бр. информационни мероприятия, което е с 130 бр. (25%) по-малко спрямо 2012 г. От тях: 178 бр. информационни срещи, 156 бр. семинари, 24 бр. консултантски дни, 7 бр. демонстрации и 16 други. Най-активни в провеждането на информационни събития са офисите Ловеч Хасково, Сливен, Пазарджик, Добрич, Монтана и Велико Търново.

По-подробна информация е дадена по-долу:

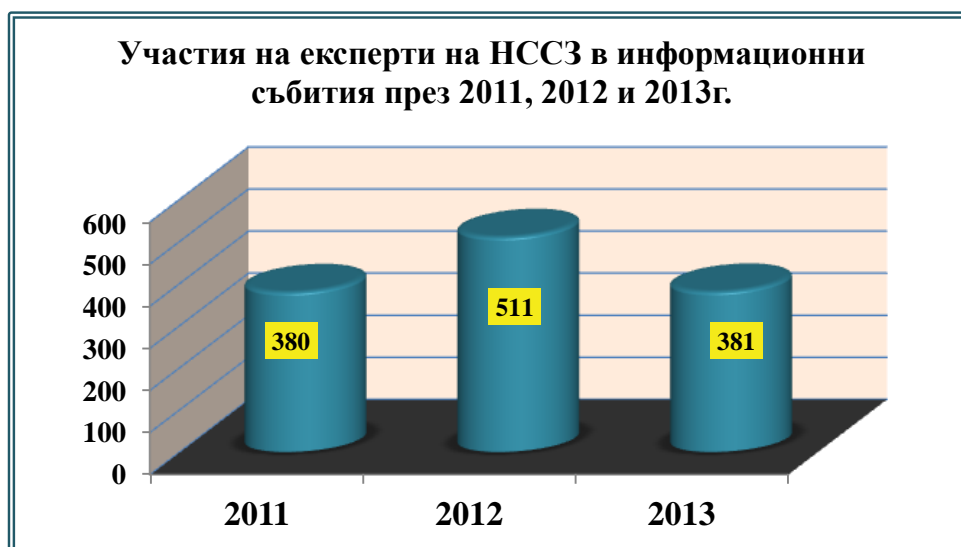

Таблица 14. Информационна дейност на НССЗ за 2013 г.

Информационна дейност на НССЗ за 2013 г.	Брой	%
Семинари	156	41%
Демонстрации	7	2%
Консултантски дни	24	6%
Информационни срещи	178	47%
Други	16	4%

Информационна дейност на НССЗ за 2013 г.	Брой	%
<i>Общ брой участия в информационни събития</i>	381	
<i>Общ брой участници</i>	10 259	
<i>Среден брой участници на 1 информационно събитие</i>	27	
<i>Обща продължителност - дни</i>	391	

Основните тематика на информационните събития обхващат специализирани въпроси в областта:

- на растениевъдството (балансирано хранене на земеделските култури, технологии и добри земеделски практики, специфични технологични изисквания, болести и неприятели при различни земеделски култури, биологично земеделие и др.);
- животновъдството (изграждане на торовместилища в животновъдните ферми, хранене и отглеждане на едър и дребен рогат добитък, привеждане на млечните фермите в съответствие с европейските стандарти, перспективи за развитие на месодайното говедовъдство в планински и предпланински райони, пчеларство - нови техники и технологии и др.);
- аграрната икономика (данъчно облагане и социално осигуряване на земеделските производители, управление на земеделското стопанство и др.).

Освен по специализирани въпроси темите на информационните събития бяха свързани и с: ПРСР 2007-2013 г., в т.ч. условията и изискванията за кандидатстване, както и възможностите за подпомагане по мярка 141 от ПРСР, изпълнение на одобрени проекти по мярка 141 от ПРСР, изисквания и условия за кандидатстване по мярка 214 от ПРСР, пропуски и често допускани грешки и възможностите за подпомагане по различни мерки от ПРСР; прилагане на Законоустановените изисквания за управление, посочени в чл. 4 и 5 и изброени в *Приложение II, буква А от Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета от 19 януари 2009 г.*; схеми за директни плащания на площ и национални доплащания и др.

Под патронажа на МЗХ за поредна година НССЗ заедно с община Сливен, кметство с. Гавраилово, Институт по овощарство – гр. Пловдив участва в традиционния празник „Златна праскова 2013”, с. Гавраилово. По време на празника беше представена презентация на тема: „Очакваната възможност за подпомагане на земеделските производители по новата ПРСР 2014-2020 г.”.

Представители на НССЗ участваха в тридневна конференция на тема: „Бъдещето на Системата за съвети в земеделието (FAS) - разпространение на иновационни системи” в гр. Дъблин, Ирландия с представители от различни страни на ЕС. Конференцията се организира от Ирландската Агенция за развитие на земеделието и хранителната промишленост (Teagasc), Университетски колеж Дъблин и Европейската комисия. Целта на конференцията бе да се даде възможност за обсъждане, за дискусии между политици, ръководители на служби, предоставящи консултантски услуги и други заинтересовани страни по отношение на ефективността от предоставянето на консултантските услуги в подкрепа на земеделските стопани чрез мерките, предложени в Общата селскостопанска политика (ОСП) 2014-2020 г..

Представители на НССЗ участваха в Четвъртата годишна среща на Глобалният форум на съветническите служби в областта на селските райони (GFRAS) в гр. Берлин, Германия. Основната цел на срещата беше създаване на Европейска асоциация на организациите предоставящи съветнически услуги в областта на земеделието и селските райони, която да бъде „гласът“ на консултантските организации в селските райони.

7.2. Изготвени и отпечатани информационни материали

През 2013 г. са изготвени 228 бр. информационни материали - земеделски календари, образователни листовки, диплянки, брошури и др. (с 29% по-малко в сравнение с 2012 г.). С най-голям дял от тях през отчетния период са образователните листовки (52%) и „Календара на растениевъда и на животновъда” (32%). Отново, както миналата година, водещ в издателската дейност е офис Плевен с 64 бр., следван от офиси: Ловеч с 14 бр., Бургас с 12 бр., Сливен с 11 и Кърджали с 10 бр. информационни материала.

Най-често засягани теми в информационните материали:

- Условия за кандидатстване и възможности за подпомагане по мярка 141.
- Ежемесечен „Календар на растениевъда и на животновъда” с актуална специализирана информация.
- Социално и здравно осигуряване на земеделските производители през 2013 г.
- Данъчно облагане на земеделските производители през 2013 г.
- Законоустановените изисквания за управление, посочени в чл. 4 и 5 и изброени в Приложение II, буква А от Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета от 19 януари 2009 г.
- Подхранване на есенните житни посеви.
- Отглеждане на трайни насаждения.
- Съвременни практики и технологии при отглеждането на животни.
- Съвременни техники и нови технологии в пчеларството. Биологично пчеларство.

7.3. Медийни изяви

Медийните изяви обхващат изготвяне на статии, даване на интервюта в националната и местна преса и участия в радио и телевизионни предавания (в национални и местни медии).

Броят на медийни изяви в националната и местна преса (интервюта, отзвущи от мероприятия, прессъобщения, статии и др.) през 2013 г. е 116 бр. (с 40 бр. повече от 2012 г. – 53% увеличение), от които 12 бр. от служители на ЦУ на НССЗ. Най-активните бяха офис Русе – 18 бр., офис Кюстендил – 13 бр., офис Перник – 11 бр. и офис Шумен – 10 бр. Основните тематика на тези медийни изяви са следните: възможности за кандидатстване по мерките от ПРСР - мярка 141, мярка 214 и мярка 121; съвместни дейности и мероприятия с цел трансфер на знания и технологии от научните среди към земеделските стопани; данъчно облагане и социално осигуряване на земеделските производители през 2013 г.; отглеждане на овощни видове; балансирано хранене на земеделските култури; състояние на млечното животновъдство; подхранване на пчелите и технологии и др.

Участията на експертите на НССЗ в радио и телевизионни предавания през 2013 г. са 87 бр. (ръст от 13% спрямо 2012 г. – 10 бр.), от тях от Централно управление са 6 бр. Най-голям брой радио участия имат експертите от офисите Благоевград – 12 бр., Добрич и Видин – 6 бр. и офис Силистра – 5 бр.. Общо 14 офиса са участвали в радиопредавания. В телевизионните предавания са участвали експерти от 15 офиса, от които най-активни са били експертите от офисите в: гр. Перник с 6 бр.; гр. Велико Търново с 5 бр. и гр. Монтана и гр. Търговище с 4 бр. участия.

Основните теми на телевизионните и радиопредавания, в които са участвали експертите на НССЗ са свързани с: дейностите на съответните териториални областни офиси на НССЗ по мерките от ПРСР 2007–2013 г. (приоритетно мярка 141); безплатните обучения на НССЗ за земеделски производители по мярка 111 от ПРСР; специализирани въпроси в областта на земеделието.

IV. ДРУГИ ДЕЙНОСТИ

1. Участие в работни групи, кръгли маси и други мероприятия

Експерти на НССЗ са участвали през 2013 г. в различни работни групи към МЗХ и други институции. Основните дейности са както следва:

- Участие в работна група към Министерство на земеделието и храните по въпроси свързани с изменение и допълнение на Националните стандарти за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние и по – конкретно свързани с националните стандарти за опазване на подземните води от замърсяване с опасни вещества.
- Участие в дейността на постоянната действаща междуведомствена работна група за координация при организирането и изпълнението на произтичащите задължения на република България съгласно изискванията на Директива 91/676/ЕИО /Нитратна директива/;
- Участие в Заседание на постоянната работна група по ос 1 от ПРСР2007 - 2013 г.;
- Участие в заседания на Постоянната работна група по ос 2 и 3 към Комитета по наблюдение на ПРСР 2007-2013 г..
- Участие във формираните фокус групи в МЗХ по изготвяне на новата ПРСР 2014-2020 г. по следните мерки:
 - Мярка по чл. 14. Трансфер на знания и действия за осведомяване;
 - Мярка по чл. 15. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството;
 - Мярка по чл. 35. Сътрудничество;
 - Мярка по чл. 17. Инвестиции в материални активи;
 - Мярка по чл. 19 Развитие на стопанства и предприятия;
 - Мярка по чл. 16. Схеми за качество на селскостопански продукти и храни;
 - Мярка по чл. 27. Учредяване на групи и организации на производители;
 - Мярка по чл. 33. Плащания за хуманно отношение към животните;
 - Мярка по чл. 36. Управление на риска;
 - Мярка по чл. 21. Инвестиции в развитието на горските територии и подобряване жизнеспособността на горите;
 - Мярка по чл. 28. Агроекология и климат;
 - Мярка по чл. 29. Биологично земеделие;
 - Мярка по чл. 30. Плащания по Натура 2000 и рамковата директива за водите;
 - Мярка по чл. 31 и чл. 32. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения;
 - Мярка по чл. 34. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите;
 - Мярка по чл. 20. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони;
 - Подход ЛИДЕР – „Помощ за подготвителни дейности“, „Дейности за сътрудничество в рамките на ЛИДЕР“, „Текущи разходи и насърчаване на развитието. Мултифондово подпомагане за водено от общността местно развитие.
- Участие в работна група към МЗХ по разработване на Тематичната подпрограма за малките стопанства.

2. Международна дейност

- **Участие в Европейската асоциация на организациите предоставящи съветнически услуги в областта на земеделието и селските райони - Европейски форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRAS).**

През месец юни 2013 г. НССЗ получи покана за участие в учредяването на Европейската асоциация на организациите предоставящи съветнически услуги в областта на земеделието и селските райони - Европейски форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRAS). Учредителната събрание се състоя през месец септември по време на 4-та годишна среща на Глобалният форум на съветническите служби в областта на селските райони (Global Forum for Rural Advisory Services – GFRAS) в Берлин НССЗ стана един от дванайсетте учредители на EUFRAS. Останалите единадесет членове са: Международна академия на консултантите в областта на селските райони (IALB), Латвийския център за обучение и консултации в областта на селските райони, Ирландската Агенция за развитие на земеделието и хранителната промишленост (Teagasc –Ireland), Швейцарска асоциация за развитие на земеделието и селските райони (AGRIDEA), Международен център за екологично земеделие в Централна и Източна Европа (EkoConnect e. V.) разположен в Германия, Датския образователен център по земеделие (Videncentret for Landbrug), Камарата по земеделието и горите в Словения, Информационния център по земеделие в Азербайджан, Университета на западна Унгария (University of West Hungary), разположен в Шопрон – Институт за консултации и обучения, Асоциация за защита на правата на фермерите в Грузия (Association For Farmers Rights Defense (AFRD)) и Литовската служба за съвети в земеделието. Организацията беше учредена по латвийско законодателство със седалище в Латвия.

Основната идея за създаването на EUFRAS е да подкрепя съветническите служби в техните усилия за повишаване на иновативността и обмяната на знания в областта на селските райони и земеделието. Бъдещите конференции, семинари и събития ще предложат една платформа за обмяна и сътрудничество между съветническите служби от цяла Европа. Основните цели на организацията са следните:

- Подобряване на качеството, ефективността и ефикасността на работата на консултантите, насочена към подпомагане на семейните ферми, земеделски производители, местни групи, земеделските организации и физическите лица, които участват в селското стопанство и развитието на селските райони и преодоляване на настоящите и възникващите проблеми (икономически, екологични и социални);
- Насърчаване на производството на иновации и трансфер на знания в областта на селското стопанство и развитието на селските райони;
- Насърчаване на обмяна на опит и знания в областта на селското стопанство между наука и практика;
- Развитие на обмяната на опит и сътрудничеството между селското стопанство и селските консултантски услуги в Европа;
- Осигуряване на обмен на информация между консултанти, политици и други заинтересовани страни (включително Европейската комисия, организации на земеделски производители, професионални обучаващи институции, глобалните инициативи като GFRAS, частни фирми и т.н.);

Участието на НССЗ в Европейския форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRAS) ще допринесе за засилване на съветническата дейност по отношение на спазването на законоустановените изисквания за управление изброени в приложение II на Регламент (ЕО) №73/2009 на Съвета от 19 януари 2009 г., които се определят от законодателството на Европейския съюз в областта на общественото здраве, здравето на животните и на растенията, околната среда и хуманното отношение към животните. Участието на НССЗ в тази организация също така ще даде възможност НССЗ да обменя опит с други съветнически организации и от там до подобряване на качеството на предоставяните съветнически услуги в т.ч. относно трансфера на нови знания и технологии в практиката.

- **Кандидатстване по проект „Помощ при укрепването на консултантските услуги и подобряване на качеството на техническите услуги, предоставяни от Министерството на земеделието, горите и развитието на селските райони на Косово“, финансиран по Програма IPA 2013 / Решение на Европейската Комисия 024-216;**

През месец август НССЗ, в рамките на международен консорциум, кандидатства по проект „Помощ при укрепването на консултантските услуги и подобряване на качеството на техническите услуги, предоставяни от Министерството на земеделието, горите и развитието на селските райони на Косово“, финансиран по Програма IPA 2013 / Решение на Комисията -024-216.

Основната цел на проекта е създаването на Система за съвети в областта на земеделието и развитието на селските райони в Косово, която да предоставя качествени консултантски услуги на земеделските производители, както и да осигурява взаимодействие между съветническата дейност, професионалното обучение, информационните дейности и научно-приложните изследвания. Оперативните цели на проекта са:

- Създаване на ефикасна и ефективна Система за съвети в областта на земеделието и развитието на селските райони, чрез която да се осъществява успешно координиране на консултантска мрежа от държавни и частни консултанти, като същевременно да се повишат възможностите и ползите от използването на консултантските услуги в областта на земеделието и развитието на селските райони от фермерите.
- Подкрепа за проектиране, управление и изпълнение на мерките за развитие на селските райони, насочени към подкрепа за създаване и използване на консултантски услуги в областта на земеделието и развитието на селските райони, както и за подобряване на обученията в областта на земеделието, съобразно изискванията на ЕС за Системата за съвети в земеделието (FAS) и разпоредбите за предприежинителна помощ IPA за селското стопанство и развитието на селските райони.

През месец септември консорциумът с участието на НССЗ беше одобрен и включен в краткия списък с кандидати по проекта, които да представят подробно техническо предложение и от които да се избере изпълнителят по проекта.

- **Участие в дейността на Съвместната българо-румънска земеделска работна група (СБРЗРГ) включваща представители от областта на земеделието от окръг Гюргево, Румъния и от област Русе, България;**

Териториалния областен офис /ТОО/ на НССЗ в гр. Русе е член на Съвместната българо-румънска земеделска работна група от септември 2012 г. През 2013 г. експерти от ТОО в гр. Русе участваха в пет заседания, две проведени в област Русе, България и три в окръг Гюргево, Румъния.

Заседанията на Съвместната българо-румънска земеделска работна група (СБРЗРГ) се организират от Областна администрация Русе, със съдействието на Асоциация Еврорегион Данубиус, Окръжен съвет Гюргево и Трансграничен Бизнес център „Данубиус“. В заседанията на работната група освен експерти от ТОО – гр. Русе участват и представители на Областна администрация гр. Русе, кметове на Общините от Русенска област, представители на Областна дирекция „Земеделие“, Държавен фонд „Земеделие“, Областна дирекция по безопасност на храните – гр. Русе, земеделски производители от региона и румънски представители на бизнеса и експерти от земеделския бранш. На заседанията през 2013 г. бяха разгледани и обсъдени следните тематики:

- отглеждането на върбата като източник на биомаса и споделянето на добри практики в сектора на пчеларството;
- овощарството - технологии на отглеждане, преобладаващи сортове в област Русе;
- мерки и действия в рамките на FLAG –МИГРА /Местна инициативна група за развитие на рибарство и аквакултури/ „Гюргево – традиция в дунавския риболов”;
- селекция, производство, отглеждане и преработка на царевича и слънчоглед.

Като основен резултат от дейността на Съвместната българо - румънска земеделска работна група (СБРЗРГ) може да се посочат създадените условия и възможности за българските и румънските производители от различните сектори на земеделието за срещи и дискусии с цел реализация на продукцията им на български и румънски пазари.

- **Участие в секторен форум за развитие сектор „селско стопанство“ по трансграничен българо-сръбски проект “Стара планина – нова мрежа (база от знания за планиране, решаване на проблеми и развитие) – SMART START”.**

Проектът „Стара планина – нова мрежа (база от знания за планиране, решаване на проблеми и развитие) – SMART START“ стартира през януари 2013 г., и е с продължителност 12 месеца. Основните цели на проекта са насочени към подобряване капацитета на региона за справяне с ключовите проблеми, чрез обединяване на ресурси и обмен на информация и опит, както и за създаване на условия за засилване на териториалната интеграция, което ще осигури балансирано и устойчиво развитие на трансграничния регион – Видин - Зайчар - Бор.

Проектът дава възможност за обединяване на ресурси и обмен на информация в четири ключови области за развитие на граничния регион – „инфраструктура“, „селско стопанство“, „околна среда“ и „туризъм“.

Като един от резултатите на трансграничния българо-сръбски проект “Стара планина – нова мрежа (база от знания за планиране, решаване на проблеми и развитие) – SMART START” е да се създаде онлайн база от знания, която да съдържа информация за планови и стратегически документи, информация за регионални експерти, научни статии и изследвания, която ще е достъпна за бизнеса, местните и регионални власти, неправителствените организации и други заинтересовани страни;

Експертите от Териториален областен офис на НССЗ в гр. Видин участваха в две работни срещи по проекта в областта на селското стопанство. Експертите представиха дейността на Службата и взеха активно участие в дискусиите, като представиха становище по разглежданите въпроси. На работните срещи бяха дискутирани въпроси свързани със състоянието на сектор „Селско стопанство“ в трансграничния регион, като всеки един от участниците представи своето виждане; въпроси свързани с добрите практики в трансграничното сътрудничество в областта на селското стопанство; възможности за сътрудничество в сектор „Селско стопанство“ в трансграничния регион; и създаване на неформална мрежа за обмен на информация в областта на селското стопанство.

В резултат на тези срещи се създадоха контакти между производители и преработватели на земеделска продукция в граничния регион и възможности за създаване на трансгранични партньорства.

- **Участие в международния Проект „ИМПРОФАРМ (IMPROFARM) “Усъвършенстване на производствените и управленски процеси в земеделието чрез трансфер на иновации“, организиран съвместно с Русенски университет“Ангел Кънчев“.**

Същността на проекта „ИМПРОФАРМ (IMPROFARM) “Усъвършенстване на производствените и управленски процеси в земеделието чрез трансфер на иновации“ е да подкрепи трансфера на иновации и ноу-хау между страните – партньори за укрепване развитието на умения и компетенции на земеделските производители и други, заети в селскостопанския сектор и свързаните с него услуги. Целта е да се насърчава ефективността на стопанствата и производствените услуги за земеделието, така че да се ускори икономическото развитие на сектора и да се повиши заетостта в селските райони.

По проекта са разработени обучителни модули за следните направления:

- Биологично земеделие и храни;
- Алтернативно животновъдство (пчеларство, птицевъдство, козевъдство);
- Мениджмънт на земеделското стопанство (фермата);
- Селски (агро) туризъм;
- Градинарство.

Териториалния областен офис на НССЗ в гр. Русе взе участие по проекта, чрез частично пилотно електронно тестване на обучителните модули: „Мениджмънт на земеделското стопанство“ и „Пчеларство“, разработени по проект IMPROFARM, както и с подпомагане на Русенският университет „А. Кънчев“, като партньор по проекта, с информиране и набиране на земеделски производители за тестване и разпространяване на материалите от обучителните модули.

През 2013 г. по проекта бяха проведени работни срещи с цел предприемане на бъдещи действия по планираните мероприятия на проекта, като се дискутира ефективността в стопанствата в област Русе, икономическото им развитие и увеличаването на заетостта в сектора. Службата подпомогна организирането и на два обучителни информационни семинара на темите: „Иновации в пчеларството“ и „Мениджмънт на земеделските стопанства и производството“. На информационните табла в Териториалния областен офис на НССЗ в гр. Русе имаше информация за събитията и дейностите по проекта.

- **Участие в трансграничен проект „Съвместни референтни стратегии за намаляване на разходите за селскостопански дейности чрез прилагане на прецизно земеделие (AGRO_LESS)" по Оперативната програма за трансгранично сътрудничество между Гърция и България за периода 2007—2013 г., съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР).**

Трансграничният проект „Съвместни референтни стратегии за намаляване на разходите за селскостопански дейности чрез прилагане на прецизно земеделие (AGRO_LESS)" по Оперативната програма за трансгранично сътрудничество между Гърция и България за периода 2007 - 2013 г. има за цел приемане на стратегическа рамка в трансграничната зона, в подкрепа на селското население чрез контролирано прилагане на земеделски дейности (торене, напояване и растителна защита), което води до намаляване на въздействието върху околната среда от селското стопанство, както и за максимално увеличаване на производителността и конкурентоспособността на селскостопанското производство.

Дейностите по проекта включват:

- Разработване на специализирани стандарти и насоки относно прилагането на прецизно селско стопанство;
- Развитие на инфраструктурата и цялостна система за подкрепа при вземането на решения за ефективно напояване и торене, въз основа на нуждите на обработки, характеристиките на земеделските почви и климатични условия;
- Пилотно прилагане на прецизно селско стопанство на пълен мащаб (пространствено диференцирани напояване, торене и растителна защита) на площ от 10 000 дка по основните култури;
- Интернет консултантска подкрепа за прилагането на селскостопански дейности, от селското население;
- Разработване на общи насоки за създаването на мрежа от производители, които да прилагат добра земеделска практика.

Териториалният областен офис (ТОО) на НССЗ в гр. Хасково е един от инициаторите от българска страна, като същевременно участва в проведените срещи по трансграничния проект „Съвместни референтни стратегии за намаляване на разходите за селскостопански дейности чрез прилагане на прецизно земеделие (AGRO_LESS)". Експертите от ТОО гр. Хасково изказаха експертно мнение и направиха предложения за събиране на данни от земеделски полета за община Любимец и съответно организиране и провеждане на информационни и разяснителни събития сред земеделски производители.

• **Участие по проект „Prospects for Farmers’ Support: Advisory Services in European AKIS (PRO AKIS) – Перспективи за подкрепа на фермерите: Съветническите услуги в рамките на Европейските Системи за научни знания и иновации”.**

Проектът Prospects for Farmers’ Support: Advisory Services in European AKIS (PRO AKIS) – Перспективи за подкрепа на фермерите: Съветническите услуги в рамките на Европейските Системи за научни знания и иновации е европейски научен и координационен проект за консултантските услуги в земеделието към системата за селскостопански познания, чийто представител за Р. България е Аграрен университет – гр. Пловдив.

Проектът PROAKIS има следните цели:

- Да разработи концептуална рамка за оценяване на Системите за научни знания и иновации (СНЗИ) (AKIS);
- Да изготви, като база данни за търсене, списък на всички институции имащи отношение към СНЗИ (AKIS) и тяхното взаимодействия в рамките на ЕС-27;
- На база на конкретни случаи (казуси) да проучи и изследва предизвикателствата пред:
 - достъпа на дребните земеделски производители до практически приложими и надеждни научни знания (за следните страни: България, Португалия, Полша и Обединеното кралство);
 - осъществяването на връзка между научно-изследователски теми и потребностите на земеделските производители (за следните страни: България, Германия, Франция, Полша);
 - предлагането на подходяща подкрепа на различните участници от селските райони, които формират мрежи по иновации в областта на селското стопанство и селските райони (за следните страни: Германия, Франция, Португалия, Обединеното кралство)
- Да разкрие успехите, силните и слабите страни на специфичните системи за знания, чрез сравнителни анализи и оценки на горепосочените конкретни случаи (казуси);

- Да разработи препоръки относно политиката за засилване на европейските селскостопански системи за иновации;

Във връзка с изпълнението на проекта е подготвен анекс към договор за сътрудничество между Национална служба за съвети в земеделието и Аграрен университет – гр. Пловдив. Ангажимента на НССЗ е в рамките на своите компетенции да предоставя информация за консултантската и съветническата си дейност необходима за изпълнението на проект "PRO AKIS". През 2013 г. експертите от Териториалния областен офис на НССЗ в гр. Пловдив и Централно управление – гр. София попълниха въпросници по проекта.

V. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ, ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ И ПОМОЩНИ ДЕЙНОСТИ

1. Човешки ресурси

1.1. Състояние

След промяна на Устройствения правилник на НССЗ през м. август 2012 г. общата щатна численост в края на 2013 г. е 80 бр. служители, от които:

- по служебно правоотношение - 77 бр.;
- по трудово правоотношение - 3 бр.

Преобладаващата възрастова категория по основно щатно разписание е 31-50 години. Преобладаващата продължителност на държавната служба в НССЗ в края на 2013 г. е 6-13 години.

Напуснали и/или освободени от НССЗ през 2013 г. - 9 служители (11,25%), от които:

- по служебно правоотношение – 5;
- по трудово правоотношение - 4.

Назначени по:

- служебно правоотношение с конкурс - 1;
- служебно правоотношение по заместване на отсъстващ служител - 4.

Средна месечна основна заплата на реално заетите длъжности по щатно разписание в края на 2013 г.:

- по служебно правоотношение - 761.00 лв.;
- по трудово правоотношение - 978.78 лв.

Служители, получили обща оценка на изпълнението на длъжността

- по служебно правоотношение (СПО) - 70 бр.;
- по трудово правоотношение (ТПО) - 1 бр.

Таблица 15. Получени оценки за изпълнението на заеманата длъжност през 2013 г.

Оценки	Служители по СПО	Служители по ТПО	Сума по оценка
1. Изключително изпълнение	8	0	8
2. Изпълнението надвишава изискванията	42	1	43
3. Изпълнението напълно отговаря на изискванията	19	0	19
4. Изпълнението отговаря не напълно на изискванията	1	0	1
5. Неприемливо изпълнение	0	0	0
Сума по правоотношение	70	1	71

1.2. Действия за повишаване на административния капацитет

Обучения организирани от други организации

През 2013 г. експертите от НССЗ са преминали следните обучения (извън НССЗ):

- Умения за ефективна работа с MS Excel и MS Power Point – обучението е проведено по проект „Повишаване на професионалната компетентност и ефикасното изпълнение на задълженията на служителите в НССЗ“ по договор № ЦА 12-22-21 от 19.06.2013 г. по Оперативна програма „Административен капацитет“ (ОПАК), съфинансиран от ЕС чрез ЕСФ и от националния бюджет на Република България - 68 служители;
- Презентационни (модераторски) и комуникационни умения. Екипна ефективност - обучението е проведено по проект „Повишаване на професионалната компетентност и ефикасното изпълнение на задълженията на служителите в НССЗ“ по договор № ЦА 12-22-21 от 19.06.2013 г. по ОПАК, съфинансиран от ЕС чрез ЕСФ и от националния бюджет на Република България – 68 служители;
- Анализ „Разходи ползи“ - организирано от Института по публична администрация (ИПА)- 1 служител;
- Конфликт на интереси – правна рамка и практики - организирано от ИПА- 1 служител;
- Практически аспекти в работата на звената по човешки ресурси - организирано от ИПА - 1 служител;
- Етика в държавната администрация - ефективно управление на административното обслужване – организирано от Европейски институт по публична администрация (ЕИПА) – 1 служител;
- Публично - частни партньорства: кога и как? – организирано от ЕИПА – 1 служител;
- Електронно правителство: бум на виртуалното управление в Европа – организирано от ЕИПА - 1 служител;
- CONFIGURING, MANAGING AND MAINTAINING WINDOWS SERVER 2008 SERVERS (BASIC COURSE) - организирано от ИПА - 1 служител;
- Организационно развитие. Управление на промяната - организирано от ИПА- 1 служител;
- Вътрешен и външен одит - организирано от ИПА- 1 служител;
- Счетоводна отчетност в бюджета на средствата по проекти, финансирани по оперативните програми - организирано от ИПА- 4 служители;
- Управление на собствеността - организирано от ИПА- 2 служител;
- Делова комуникация и етикет - организирано от ИПА- 1 служител;
- Публичен имидж – елементи на доброто управление - организирано от ИПА- 1 служител;
- Планиране на човешките ресурси - организирано от ИПА- 1 служител;
- Управление на конфликтите – и техники за разрешаване на проблеми - организирано от ИПА- 1 служител;
- Практически умения за деклариране и управление на конфликта на интереси - организирано от ИПА- 1 служител;
- Актуални въпроси при изготвянето на годишните финансови отчети на бюджетните предприятия - организирано от ИПА- 3 служители;
- Управление на електронна администрация.Облачни технологии.Архитектури, модели и виртуална среда - организирано от ИПА- 1 служител;
- Практически умения за ефективни комуникации - организирано от ИПА- 1 служител;
- Изграждане на публичен имидж - организирано от ИПА- 1 служител;

- Безопасност и здраве на управленския състав, длъжностни лица и членове на Комитет по условия на труда (КУТ)/Група по условия на труда (ГУТ) – 2 служители;
- Процедури по оспорване на финансови корекции; Практическо приложение на Закона за обществени поръчки (ЗОП); Практика на органите за контрол, обжалване и методология. – 1 служител;
- Изисквания при изпълнението на процедури, финансирани със средства от ЕС; Процедури по оспорване на финансови корекции; Практическо приложение на ЗОП. – 1 служител;

Специализирани курсове, семинари и обучения за експертите от НССЗ организирани от Службата

- Обучение на експертите на НССЗ през месец януари в гр. Пловдив относно допълнителните съветнически услуги по мярка 143 от ПРСР за одобрени по мярка 141 полупазарни стопанства (код 1412), относно новостите в ОСП за периода 2014 - 2020г., както и относно информационната система на НССЗ.
- Курс през месец юли в гр. Троян с продължителност от 16 учебни часа на тема „Законоустановени изисквания за управление и условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние, предвидени в членове 5 и 6 от Регламент (ЕО) № 73/2009 и приложения II и III“. Бяха обучени 13 експерта от Главна Дирекция „Съвети в земеделието“, Териториалните областни офиси и външни експерти към НССЗ по мярка 143. Курсът беше проведен от ЦПО към НССЗ и включваше следните подтеми:
 - Законоустановени изисквания за управление на общественото здраве и здравето на животните:
 - Профилактика и контрол на заразните болести. Гранична биосигурност
 - Хуманно отношение и защита на животните
 - Въведение в системата за кръстосано съответствие
 - Законоустановени изисквания за управление на околната среда
 - Поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние

Лектори в курса бяха преподаватели от Тракийски университет - гр. Стара Загора и Аграрен университет – гр. Пловдив.

Стажантски програми

През 2013 г. НССЗ участва активно в различни програми, проекти, схеми и мерки свързани с провеждането на стажове в държавната администрация в т.ч. по:

- Проект „Ново начало – от образование към заетост“ – 2 души са преминали 6 месечен стаж в периода януари - юли 2013 г. в Главна дирекция „Съвети в земеделието“ и отдел „Аналитична лаборатория“;
- Програма „Летни студентски стажове в държавната администрация – 2013 г.“ – 4 души са преминали стаж в периода 01.07. - 30.09.2013 г. в Главна дирекция „Съвети в земеделието“, отдел „Аналитична лаборатория“, Териториални областни офиси на НССЗ в гр. Смолян и гр. Перник
- Проект „Студентски практики“ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ - 11 студенти са преминали стаж в периода юли-октомври 2013 г. в Главна дирекция „Съвети в земеделието“ отдел „Аналитична лаборатория“; Главна дирекция „Съвети в земеделието“, отдел „Дейности по национални и европейски програми“; Териториални областни офиси на НССЗ в гр. София, гр. Варна, гр. Видин, гр. Добрич, гр. Ловеч, гр. Пловдив, гр. Хасково и гр. Ямбол.

Студентите, които са преминали стажове в НССЗ са от различни университети и гимназии: Аграрен Университет – Пловдив, Тракийски университет – гр. Ст.Загора,

Университет за национално и световно стопанство, Софийски университет "Св. Климент Охридски", Пловдивски университет "Паисий Хилендарски", Технически университет – Варна, Стопанска академия "Димитър Апостолов Ценов" – Свищов, ВТУ "Тодор Каблешков - София", Проф. гимназия по екология и биотехнологии "Проф. д-р Асен Златаров" – София, Югозападен университет – Благоевград, Пловдивски университет "Паисий Хилендарски" и Лесотехнически университет – София.

Проекти за повишаване на административния капацитет

През м. юни 2013 г. НССЗ подписа договор с № ЦА 12-22-21 от 19.06.2013 г. за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по оперативна програма „Административен капацитет” съфинансирана от ЕС чрез европейския социален фонд. Предмета на договора е „Повишаване на професионалната компетентност и ефикасното изпълнение на задълженията на служителите в НССЗ”. Обща стойност на проекта е 89 983.64 лв. Планираният период за изпълнение е 12 месеца от датата на подписване на договора. Специфичните цели на проекта са:

- Подобряване компетентността на служителите при изпълнение на служебните им задължения и повишаване на знанията и уменията им в основни области за предоставяне на по-качествени обществени услуги;
- Изграждане на ефективна екипна работа и синхронизирано изпълнение на задълженията за повишаване на общата ефективност на Службата;
- Подобряване квалификацията на възможно по-голям брой служители на службата, чрез включването им в обученията;
- Обучение на служителите в Службата, съобразено с функциите които изпълняват и техните индивидуални нужди.

Основни дейности по проекта са:

- Организиране на участия на служители на НССЗ в обучения провеждани от Института за публична администрация (ИПА) за повишаване на индивидуалната квалификация на служителите;
- Организиране и провеждане на дългосрочни чуждоезикови обучения за повишаване на езиковата квалификация на служителите;
- Организиране и провеждане на обучение по ключови компетенции - екипна ефективност и презентационни (обучителни/ модераторски) и комуникационни умения;
- Организиране и провеждане на обучение по компютърни умения за работа с MS Excel и MS Power Point;
- Осигуряване на информация и публичност по проекта.

Резултатите от изпълнението на проекта към 31.12.2013г. са следните:

- 17 служителя са обучени в 14 различни обучения организирани от ИПА (като на някои обучения са обучени по 2-ма или 3-ма служителя);
- Стартирани са 3 дългосрочни курса за 12 служителя по английски, немски или испански език.
- 68 служители на НССЗ са обучени по основни ключови компетенции;
- 68 служители на НССЗ са обучени по компютърни умения за работа с MS Excel и MS Power Point;
- Изработени са 2 транспаранта по проекта;
- Направени са 4 публикации в печатни издания.

2. Финансова рамка за 2013 г.

През 2013 г. отчитането на финансово - счетоводната дейност се извършва съгласно приетия от Министерство на земеделието и храните (МЗХ) Програмен бюджет на НССЗ по следните 2 програми:

- Програма 11 “Съвети и консултации” към Политика “Земеделие и селски райони”;
- „Администрация - към тази програма са включени всички дейности, които подпомагат изпълнението на основната програма на НССЗ.

По - голямата част от разходите на Териториалните областни офиси са за издръжка (ел. енергия, телефон, интернет, охрана и др.), консумативи, провеждане на семинари, открити дни, разпространяване на материали, гориво за посещения на земеделски стопанства.

През 2013 г. одобрената планова бюджетна субсидия на НССЗ е в размер на **1 251 107 лв.**

Окончателното изпълнение на бюджета на НССЗ за 2013 г. включва следните разходи:

Параграф	Сума
§ 01-00 „Заплати и възнаграждения на персонала, нает по трудови и служебни правоотношения”	690 600 лв.
§ 02-00 „Други възнаграждения и плащания на персонала”	88 359 лв.
§ 05-00 „Задължителни осигурителни вноски от работодатели”	216 833 лв.
§ 10-00 „Издръжка”	249 460 лв.
ВСИЧКО	1 245 252 лв.

За осъществяването на необходимия финансов контрол през годината продължи практиката всички разходи, направени от Териториалните областни офиси предварително да се съгласуват с дирекция "Административно, финансово, информационно обслужване и човешки ресурси" (АФИОЧР), след което се одобряват от Изпълнителния директор. Целта на тази практика е да се планират и контролират изразходваните средства, както и да се приоритизират според наличния бюджет.

В рамките на вътрешния контрол се използват изработените и/или актуализирани от дирекция АФИОЧР и утвърдени от изпълнителния директор на НССЗ вътрешни документи (*"Вътрешни правила за изграждане и функциониране на СФУК", „Система за измерване, проследяване и отчитане на показателите от дейността на НССЗ", „Правилник за финансовия ред в офисите към НССЗ", „Правилник за ползване на автомобилния транспорт в НССЗ", "Счетоводна политика на НССЗ", "Вътрешни правила за извършване на инвентаризация, бракуване и ликвидация на активи и пасиви", „Вътрешни правила за счетоводния документооборот на НССЗ", "Вътрешни правила за реда и начина за осъществяване на предварителен контрол върху документи и действия, свързани с цялостната дейност на НССЗ", „Индивидуален сметкоплан на НССЗ", „Вътрешни правила за водене на регистри по Закона за защита на личните данни", „Вътрешни правила за дейността на учреденския архив в НССЗ", "Вътрешни правила за формиране и организация на работната заплата в НССЗ", „Одитна пътека – отпуск в НССЗ", „Одитна пътека – назначения в НССЗ", „Етичен кодекс за поведението на служителите в НССЗ", Правила за реда и организацията за*

възлагане на обществените поръчки в Националната служба за съвети в земеделието; Правилник за вътрешния трудов ред в Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ); Вътрешни правила за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ), както и са регламентирани правото за подписване на счетоводни документи, реда за отчетността на бланките под отчет, реда за планиране и отчитане на средствата за гориво и представителни разходи).

3. Управление на собствеността

Недвижимите имоти, управлявани от НССЗ, териториално са разпределени в гр. София и в областните градове. Материалната база на Централно управление на НССЗ в гр. София се състои от 25 офис - помещения и възстановената Аналитична лаборатория. Общата площ е 1 165.26 кв. м. Общата стойност на недвижимото имущество на НССЗ в края на 2013 г. е 1 622 370 лв.

През 2013 г. НССЗ е извършила текущи ремонти, на ползваните от нея сгради в градовете София, Силистра, Перник и Варна на обща стойност 63 236.16 лв., финансирани със средствата получени по мярка 143 от ПРСР.

Основните проблеми при управлението на недвижимата собственост на Службата се дължат на ниския процент на собственост на използваните офиси. Върху дейността на НССЗ оказват влияние редица неблагоприятни фактори: неподходящи помещения за съветническа дейност, липса на по - големи помещения за работа със земеделските производители, недостатъчна площ за офис дейности, скъпа издръжка на помещенията, лоши хигиени условия и недостатъчно качествени сервизни помещения, както и не на последно място неподходящо местоположение на офисите на Службата спрямо другите служби на МЗХ. Това налага ползването на офиси под наем, които предоставят лесен достъп за земеделските производители.

Наложително е с помощта на МЗХ да бъде решено трайното настаняване на офисите във Враца, Ямбол и Разград, за които НССЗ заплаща наем, както и осигуряване на помещения в Централно управление за архив и приемна за граждани в неравностойно положение.

4. Техническа обезпеченост

4.1. Офис оборудване и софтуерни продукти

През 2013 г. са осъвременени техническите средства и офис техниката чрез подмяна на компютърни конфигурации - 3 бр., мултифункционални устройства (МФУ) – 10 бр., лаптопи – 13 бр. и 2 броя UPS. След проведената през 2013 г. инвентаризация, бяха бракувани голяма част от морално остарелите технически средства, които технологично не можеха да работят с нов софтуер.

По отношение на хардуера ситуацията в НССЗ е следната:

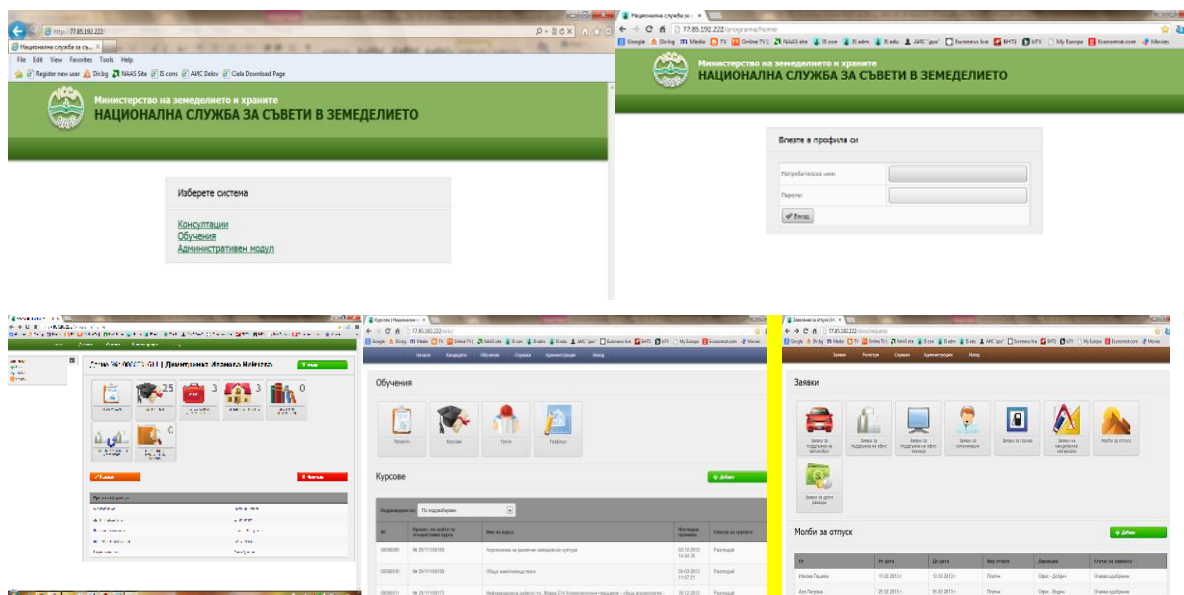
Вид хардуер	Брой системи /балансово заведени/	Брой реално използвани компютърни системи
Стационарни компютърни системи	100	100
Преносими компютърни системи	36	32

НССЗ работи с лицензиран системен софтуер на компютрите, и по специално операционна система Windows XP, Windows 7, антивирусна защита freeware и Microsoft Office 2007, Office 2010 Profesional. Всичките лицензи са осигурени от МЗХ. Microsoft Office 2007 Professional и Office 2010 Professional е инсталиран на всички работни станции, позволяващи от техническа гледна точка неговото приложение. В останалите случаи - при остаряла техника - се използва Freeware.

Програмните продукти, използвани в НССЗ и офисите са както следва:

Продукт	Приложение НССЗ
Windows 7	Операционна система
Windows XP	Операционна система
MS office XP 2007, 2010	Приложна програма
Windows 98	Операционна система
MS Office 97	Приложна програма
Adobe Reader X	Приложна програма
Archimed eDMS	Деловодна програма
Index	Деловодна програма
Ciela 5.1	Правна информационна система
RZ2000	Труд и работни заплати- софтуер
ALGOS AS Win 7.0	Счетоводен софтуер
DA 201	Софтуер за водене на дълготрайни активи

4.2. Информационна система на НССЗ

Във връзка с одобрения от МС през месец май 2012 г. трети Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК) за периода 2013-2020 г. и плановете за управление на речните басейни изготвени съгласно Рамковата директива по водите и Закона за водите, е необходимо НССЗ периодично да отчита дейностите си по тях в т.ч. относно предоставените съвети и проведени обучения свързани с опазване или подобряване на състоянието на водите. В тази връзка през 2013 г. започна актуализация на трите модула („Консултации”, „Обучение” и „Административен модул”) на ИС.

През 2010 г. е изграден първия модул „Консултации” на новата информационна система (ИС) за управление на консултантската дейност в структурата на НССЗ, която е базирана на web платформа и свързва всички офиси на НССЗ и Централно управление в единна среда при строго дефинирани правила за достъп, обмен на данни и сигурност. През 2011 г. е разработен и включен в системата втория модул „Обучение“, който обслужва дейностите на НССЗ по мярка 111 “Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания“. През 2013 г. влезе в експлоатация и нов трети модул „Административен“, който е в помощ на административните дейности, както на Централно управление така и на офисите от цялата страна. По този начин вече са в експлоатация и 3-те модула на системата.

В системата в модул „Консултации” се въвежда следната основна информация:

- Данни за стопанството:
 - местоположение в т.ч. дали е в необлагодетелстван район, в Натура 2000 или нитратно уязвима зона;
 - икономически размер;
 - биологично производство;
 - регистрация по Наредба № 3 от 1999 г.;
 - размер на обработваните земеделски площи;
 - отглеждани култури и животни;
 - използвани дълготрайни материални активи;
 - състав на работещите в стопанството.
- Данни за консултираното лице – адрес, образование и т.н.;
- Желание за обучение;
- Кандидатстване по ПРСР;
- Пазарна ориентация;
- Информация за предоставени консултации (тип, насоченост и тематика);
- Експертът, предоставил консултацията;
- Извършените посещения на място;
- Подробни данни за предоставените пълни комплекти съветнически услуги по мярка 143 от ПРСР.

Модул „Консултации” на информационната система позволява да се извършва ежедневен контрол върху дейността на офисите, значително облекчава отчетността в службата и подобрява качеството на предоставяните консултантски услуги. Модулът дава възможност и за 29 различни справки, сред които:

- Справка за пол по офис, вид консултации, размер на стопанството в икономически единици и стандартен производствен обем по досиета;
- Справка за пол по офис, вид консултации, размер на стопанството в икономически единици и стандартен производствен обем по консултации;
- Справка за образованието на консултираните физическите/юридическите лица;
- Справка за образование по възраст, пол и вид консултации на консултираните физически/ юридически лица;
- Справка за кандидати желаещи да преминат курс на обучение по тематика и офиси;
- Справка за ползваните площи от земеделските производители - по начин на стопанисване, местоположение и начин на ползване - биологично/конвенционално земеделие;
- Справка за отглежданите култури / животни от лицата получили консултации;
- Справка за типовете консултации;
- Справка за посещенията на място;
- Справка за предоставените пълни комплекти съветнически услуги по мярка 143 от ПРСР;

- Справка за лицата желаещи да получават информация от НССЗ;
- Справка за кандидати желаещи да преминат курс на обучение;
- Териториална справка на брой консултирани и вид консултации;
- Справка за типа на консултираните стопанства стопанствата.

Създадената база данни в модул „Консултации” е с над 43 600 досиета на стопанства от цялата страна, като архив на базата данни се прави на всеки месец и се съхранява на независимо сигурно място.

В системата в модул „Консултации” е качена основната информация, касаеща консултантската дейност по мярка 143. Информационната система позволява Регистърът за вписване на молбите декларации, приемо-предавателните протоколи и формата за наблюдение и оценка по мярка 143 от ПРСР електронно да се генерират, което облекчава работата на експертите в офисите и им даде възможност да отделят повече време за консултации. Въвежданата в системата от Териториалните областни офиси на НССЗ информация за мярка 143 дава възможност на отдел „ДНЕП“ да следи качеството на предоставена информация и при необходимост да контролира и отстранява направените пропуски. Чрез информационната система лесно се получава обратна информация от отдел ДНЕП към офисите за състоянието на подадените в ДФЗ-РА за одобрение проекти и заявления за подпомагане.

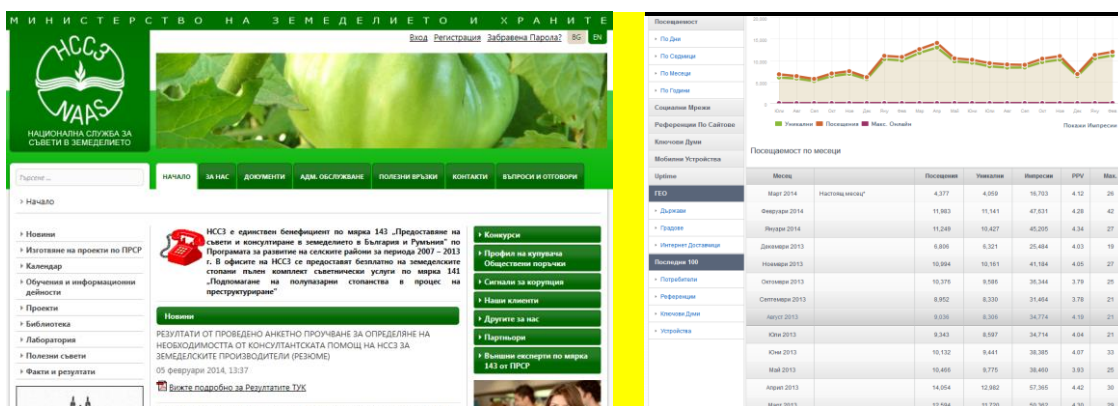
В системата в модул „Обучения” се въвежда информация за всеки един проект за обучение в т.ч. вид на проекта, начин на финансиране, текущо състояние и т.н. Въвежда се и информация за формата и вида на обученията, броя на курсовете и групите включени в него, графика за провеждане на обученията, данни за лекторите и базите за практическо и теоретично обучение, данни за учебната програма, координаторите на обученията, учебните помагала и др. Също така се въвежда и подробна информация и за кандидатите, които са подали заявление за преминаване на обучение. Модул „Обучения” позволява да се отпечатват директно удостоверенията на успешно завършилите курсовете за обучения, дава възможност да се генерират различни справки и отчети в т.ч.:

- Подробен отчет за извършеното обучение в т.ч. справка за съдържанието на проведеното обучение и списък на курсистите преминали обучение;
- Справка за лекторите за обучението;
- Справка за обучаемите във вида, в който се изисква от ДФЗ-РА по мярка 111 от ПРСР;
- Регистрационна книга на завършилите обучение;
- Дневник на присъстващите на дадено обучение във вида, в който се изисква от ДФЗ-РА по мярка 111 от ПРСР
- Справка за разпределение на дните обучение/информационни дейности по пол и възраст на участниците и заетостта на участниците в сектори селско стопанство или горско стопанство;
- Справка за разпределение на обучаемите, едновременно участващи като ползватели на помощ по мерки 112, 141, 214 на ПРСР;
- Справка за броя на успешно завършилите обучение в сферата на селското и горското стопанство, получили сертификат или степен;
- Справка за текущо състояние на група.

Административният модул на информационната система има за цел да облекчи административната дейност на НССЗ и предаването на различни документи между Териториалните областни офиси и Централно управление. В този модул вече електронно се попълват и обработват регистрите за информационни материали, медийни изяви и информационни събития, както и има възможност да се подават по електронен път заявки за различни видове разходи и молби за отпуск. Административния модул позволява и генерирането на различни справки сред които са:

- Справка за заявено количество гориво;
- Справка за участия в медийни изяви;
- Справка за участия в радио и ТВ медийни изяви;
- Справка за изготвени информационни материали;
- Справка за участия в информационни събития;

4.3. Интернет страница на НССЗ

През 2013 г. е в пълна експлоатация и успешно функционира интернет страницата на НССЗ <http://www.naas.government.bg/>, съдържаща актуална информация за дейността на НССЗ и териториалните офиси в страната, богата библиотека с полезни съвети в области като животновъдство, растениевъдство, икономика и т.н.. Интересът към интернет страницата е значителен, както може да се види от брояча на посещенията – над 10 000 средно на месец. Посещения има и от редица чужди страни - Европейски съюз, Великобритания, САЩ и др.

Активно се обновява библиотеката на сайта на НССЗ с материали в областта на растениевъдството и животновъдството, необходими и полезни на земеделските производители. Публикуват се авторски материали – агрокалендари за всеки месец и технологии прилагани в стопанствата на фермерите. През 2013 г. е добавен и раздел за дейността на възстановената Аналитична лаборатория на НССЗ, където е добавена детайлна информация за дейността ѝ и видовете агрохимични анализи, които се извършват.

Трябва да се отбележи, че чрез интернет страницата на НССЗ значително се увеличиха запитванията от земеделски производители –183 бр. писмени запитвания през 2013 г. Основната част от отговорите са подготвени от експертите на отдел „Координация на дейности“ и отдел “Дейности по национални и европейски програми“ към ГД СЗ. След получаването на отговорите на въпросите си голяма част от тези земеделски производители се обръщат за помощ по интересувашите ги въпроси към териториалните областни офиси на НССЗ.

4.4. Транспортни средства

Транспортното обслужване е регламентирано в „Правилник за ползване на автомобилния транспорт в НССЗ“. В края на отчетната година НССЗ разполага с 33 автомобила. Поради остарелия автомобилен парк за ремонт и обслужване на служебните автомобили са изразходвани 19 134,68 лв., в т.ч. 14 396,48 лв. са платени от средствата получени по мярка 143 от ПРСР и 4 738,20 лв. – от бюджетната субсидия.

При направения анализ на техническото състояние на автомобилния парк през второто полугодие е установена необходимост от закупуване и са закупени 2 броя нови автомобили, които да заменят най - амортизираните от наличните към момента. След направена преценка, 2 броя автомобили са продадени на търг с явно наддаване.

На всички автомобили са поставени GPS устройства с цел подобряване на контрола при използване на служебните автомобили.

През 2013 г. служебните автомобили на всички офиси към НССЗ са изминали общ пробег в размер на 193 073 км.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дейността на НССЗ през 2013 г. продължи да е насочена към подпомагане прилагането на държавната политиката в аграрния сектор за развитието на земеделието и селските райони. НССЗ доказва, че съветническата дейност в областта на земеделието играе важна роля за подобряване на устойчивостта и доходността на земеделските стопанства.

През 2013 г. НССЗ продължи да поддържа високо качеството на предлаганите консултантски услуги, като постоянно ги адаптира към нуждите на земеделските производители и другите жители на селските райони, за да може те да се справят с предизвикателствата на променящата се пазарна и социална среда.

За постигане на горепосоченото НССЗ продължи да извършва целенасочена информационна, консултантска и съветническа дейност, която да помага на земеделските производители да разширят и модернизират своите стопанства. НССЗ оказва съдействие на земеделските производители за усвояването на средства по европейски и национални програми. В този аспект НССЗ извърши информационна, консултантска и съветническа дейност, която съответства на целите на ОСП на ЕС.

НССЗ постоянно усъвършенства своята работа като предлага нови консултации и услуги и разширява обхвата на съществуващите. Благодарение изготвените от Службата безплатни заявления за подпомагане, на почти 14 000 земеделски производители вече са одобрени за подпомагане и стойността на проектите, които те изпълняват са в размер на почти 390 млн. лв. **Всеки един експерт на НССЗ е допринесъл с около 3.66 млн. лв. за усвояването на средствата по ПРСР в Република България** (при средно 107 бр. експерти за периода 01.04.2008 г. - 31.12.2013 г.). Одобреният бюджет от МЗХ за НССЗ през 2013 г. е 1.251 млн. лв. (средства от републиканския бюджет). Общо за пет години и 8 месеца изпълнение на мярка 143 (04.2008 - 12.2013 г.) бюджетът на НССЗ (средства от републиканския бюджет) е бил 8.607 млн. лв., **т.е. всеки един лев от бюджета предоставен на НССЗ е довел до 45 лв. усвояване на публични средства от ПРСР.**

В заключение трябва да се отбележат и следните резултати постигнати през 2013 г. :

- Предприети активни действия за подобряване на връзката "научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес";
- Провеждане на голям брой обучения на земеделски производители;
- Одобрени от ДФЗ-РА два нови проекта за обучения по мярка 111 от ПРСР на стойност 470864.75 за обучение на 360 земеделски производители.
- Одобрена от ЕК в края на м. ноември 2013 г. промяната в текста на мярка 143 за удължаване до 31.08.2015 г. на срокът за предоставяне на допълнителните съветнически услуги относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и на съветническите услуги за управление на земеделското стопанство и специфични съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството (код 1412).
- Активното участие на НССЗ в учредяването на Европейски форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRAS). Сред учредителите са и Международна академия на консултантите в областта на селските райони (IALB), Латвийския център за обучение и консултации в областта на селските райони, Ирландската Агенция за развитие на земеделието и хранителната промишленост (Teagasc –Ireland), Швейцарска асоциация за развитие на земеделието и селските райони (AGRIDEA), Датския образователен център по земеделие (Videncentret for Landbrug), Камарата по земеделието и горите в Словения, Литовската служба за съвети в земеделието и др.

- Успешно изпълняван от НССЗ договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Административен капацитет” (ОПАК) по проект: „Повишаване на професионалната компетентност и ефикасното изпълнение на задълженията на служителите в НССЗ”. Общата стойност на проекта - 89 983.64 лв.

Постигнатите резултати показват, че НССЗ е уважаван и търсен партньор за земеделските производители.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение № 1

СПИСЪК НА ПРОВЕДЕНИТЕ ИНФОРМАЦИОННИ ДЕЙНОСТИ И МЕРОПРИЯТИЯ НА НССЗ С НАУЧНИ ИНСТИТУТИ, НАУЧНО- ПРИЛОЖНИ ОРГАНИЗАЦИИ И ДРУГИ ИНСТИТУЦИИ, ОРГАНИЗАЦИИ И ЕКСПЕРТИ, С ЦЕЛ ПОДПОМАГАНЕ ТРАНСФЕРА НА НАУЧНИ ЗНАНИЯ И ТЕХНОЛОГИИ В ПРАКТИКАТА ПРЕЗ 2013 Г.

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:
1	гр. Плевен	Подхранване на пчелите и технологии при различни системи кошери	Тракийски университет - гр. Стара Загора
2	гр. Плевен	Технологии и селекция на полски и фуражни култури. Добри практики и продукти	Експерт в областта на полските и фуражни култури
3	гр. Кюстендил	Резитба при овощните култури	Институт по земеделие – гр. Кюстендил (ССА)
4	гр. Видин	Избор на подходящи породи и кръстоски овце млечно направление	Опитна станция по земеделие - гр. Видин (ССА)
5	гр. Враца	Поливни инсталации и системи за капково напояване, проектиране и изграждане. Условия за кандидатстване по мерките от ПРСР	Експерт в областта на капковото напояване
6	гр. Сливен	Врагове на пчелните семейства, профилактика и лечение	Общински пчеларски съюз - гр. Сливен и Институт по животновъдни науки – гр. Костинброд (ССА)
7	гр. Видин	Създаване и отглеждане на десертни лозя	Опитна станция по земеделие - гр. Видин (ССА)
8	гр. Казанлък	Нови технологии при производството на маслодайна роза	Институт по розата и етерично маслените култури – гр. Казанлък (ССА)
9	гр. Якоруда	Болести по зеленчуците	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - гр. Благоевград
10	с. Кирково, обл. Кърджали	Растителнозащитни мероприятия при полски и овощни култури	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - гр. Кърджали
11	гр. Кюстендил	Растителна защита на овощните видове	Институт по земеделие – гр. Кюстендил (ССА)
12	гр. Дряново	Ветеринарни и хигиенни изисквания към жив. обекти. Хуманно отношение към животните	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - гр. Габрово
13	гр. Перник	Растително-защитни мероприятия при есенните житни култури	Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията "Никола Пушкиarov" - София
14	гр. Пазарджик	Технология за отглеждане на картофи	Опитна станция по картофите – гр. Самоков (ССА)

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:
15	гр. Търговище	Сертификация на биологични производители и контролни органи	Експерт в областта на биологичното производство
16	гр. Плевен	Отглеждане на овощни видове – растителна защита, основни технологични въпроси	Експерт по овощарство към Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“
17	гр. Чирпан	Твърдата пшеница, сортове, състояние и проблеми; Технологии на отглеждане на памук, рапица и слънчоглед	Институт по полски култури – Чирпан (ССА)
18	гр. Габрово	Биологично производство на земеделски продукти	Фондация за биологично земеделие "БИОСЕЛЕНА"
19	гр. Добрич	Управление на риска при изпълнение на бизнес планове на одобрени по мярка 141 от ПРСР полупазарни стопанства	Институт по аграрна икономика - гр. София (ССА)
20	гр. Варна	Съвременни техники и нови технологии в пчеларството	Тракийски университет-гр. Ст. Загора
21	гр. Търговище	Добри земеделски практики в пчеларството. Заболявания по пчелите. Ветеринарномедицински препарати за лечение и профилактика	Тракийски университет - гр. Ст. Загора
22	гр. Шумен	Нови техники и технологии в пчеларството. Добри земеделски практики в пчеларството	Тракийски университет-гр. Ст. Загора
23	гр. Ямбол	Растително – защитни мероприятия при овощни насаждения	Институт по овощарство - гр. Пловдив (ССА)
24	гр. Пловдив	Растително защитни мероприятия при производството на зеленчуков разсад	Институт по зеленчукови култури „Марица“ - гр. Пловдив (ССА)
25	гр. Плевен	Изграждане на торовместилища в животновъдните ферми	експерт в областта на говедовъдството и проектирането и изграждането на селскостопански обекти и биогаз
26	гр. Враца	Болести по пчелите	Тракийски университет - гр. Ст. Загора
27	гр. Видин	Растително защитни мероприятия в трайните насаждения	Опитна станция по земеделие - гр. Видин (ССА)
28	гр. Плевен	Технологични въпроси при отглеждане на лозови насаждения	Институт по лозарство и винарство – гр. Плевен (ССА)
29	гр. Русе	Отглеждане на трайни насаждения по биологичен начин	Институт по земеделие – гр. Кюстендил (ССА)
30	гр. Пазарджик	Технология за отглеждане на основните плодово зеленчукови култури в оранжерии	Институт по зеленчукови култури „Марица“ - гр. Пловдив (ССА)
31	гр. Перник	Изисквания към строителството на нови животновъдни ферми	Експерт в областта на говедовъдството

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:
32	гр. Добрич	Технологични решения в животновъдните ферми	Експерт в областта на говедовъдството и проектирането и изграждането на селскостопански обекти и биогаз
33	гр. Сливен	Основни моменти при отглеждане на оранжерийни зеленчукови култури	Институт по зеленчукови култури "Марица" - гр. Пловдив (ССА)
34	гр. Пловдив	Изисквания при издаване на становище по ЗЗР	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - гр. Пловдив
35	гр. Шумен	Зеленчукопроизводство - съвременни технологии. Растително-защитни мероприятия	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - гр. Шумен (отдел „Растителна защита“) и експерт по зеленчукопроизводство
36	гр. Сливен	Перспективи пред месодайното животновъдство в област Сливен	Земеделски институт – гр. Стара Загора (ССА)
37	гр. Петрич	Ранно отглеждане на картофи	Опитна станция по картофите – гр. Самоков (ССА) и Областна дирекция по безопасност на храните - гр. Благоевград
38	гр. Русе	Основи на мениджмънта при реструктурирането на полупазарните стопанства	Русенски университет "Ангел Кънчев"
39	гр. Видин	Избор на обемисти фуражи за изхранване на преживни животни	Опитна станция по земеделие - гр. Видин (ССА)
40	гр. Силистра	Предизвикателства при отглеждане на червен калифорнийски червей	Тракийски университет-гр. Ст. Загора
41	гр. Силистра	Производство и реализация на плодове. Окачествяване на плодовете и зеленчуците	Опитна станция по кайсията и земеделието-гр. Силистра (ССА)
42	гр. В. Търново	Използване на специфични методи за анализ на дейността и управлението на земеделските стопанства; маркетинг на селскостопанска продукция	Институт по аграрна икономика - гр. София (ССА)
43	гр. Пловдив	Производство на череши. Създаване и отглеждане на съвременни черешови насаждения. Сортове	Институт по овощарство - гр. Пловдив (ССА)
44	гр. Добрич	Добри практики и технологични решения в земеделския сектор	Добруджански земеделски институт - гр. Генерал Тошево (ССА)
45	гр. Шумен	Отглеждане на млечни овце - технологични решения в малките ферми	Национална асоциация за развъждане на Синтетична популация българска млечна и ОДБХ-гр. Шумен

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:
46	гр. Варна	Специфика при създаването и отглеждането на черупкови трайни насаждения	Експерт по овощарство и ОДБХ-Варна
47	гр. Смолян и обучение на опитните полета на ОСЖЗ	Значение и технология на отглеждане на алтернативни култури - арония, касис, малина и ягода	Опитната станция по животновъдство и земеделие – гр.Смолян (ССА)
48	гр. Ямбол	Технология за отглеждане на червени калифорнийски червеи	Тракийски университет - гр. Ст. Загора
49	гр. Разлог	Неприятели по картофите	Опитна станция по картофите – гр. Самоков (ССА)
50	гр. Смолян	Естествени ливади и пасища-основен източник на паша и сено в планината. Мероприятия за подобряване на тревостоите и повишаване на продуктивния им потенциал	Опитната станция по животновъдство и земеделие – гр.Смолян (ССА)
51	гр. Стара Загора	Нови технологични решения при интензивно отглеждане на птици за яйца и месо	Земеделски институт – гр. Стара Загора (ССА)
52	гр. Ямбол	Технологии в областта на млечното и месно овцевъдство	Тракийски университет - гр. Стара Загора и
53	с. Гавраилово, общ. Сливен	Празник "Златна праскова 2013"	Общ. Сливен, кметство с. Гавраилово; Читалище с. Гавраилово; Институт по овощарство - гр. Пловдив (ССА)
54	гр. Ловеч	Хранене на ранно отбити телета и агнета	Институт по фуражните култури – гр. Плевен (ССА)
55	гр. Монтана	Счетоводно отчитане в земеделските стопанства	Институт по аграрна икономика - гр. София (ССА)
56	гр. Варна	Методи за анализ на дейността и управление на риска на одобрени бенефициенти по мярка 141 от ПРСР	Институт по аграрна икономика - гр. София (ССА)
57	гр. Пазарджик	Актуални проблеми на пчелната патология. Превенция и контрол на пчелните заболявания	Тракийски университет - гр. Ст. Загора
58	гр. Кърджали	Технология за отглеждане на орехоплодни култури	Опитна станция по земеделие – гр. Кърджали (ССА)
59	гр. Сливен	Агротехника при отглеждане на черупкови овощни насаждения - орехи	Институт по овощарство - гр. Пловдив (ССА)
60	гр. Смолян	Фуражи и технология на фуражите. Класификация. Нормирано хранене. Хранене и репродукция на едър и дребен рогат добитък	Опитната станция по животновъдство и земеделие – гр. Смолян (ССА)

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:
61	гр. Кюстендил	Съвременни практики и технологии за създаване и отглеждане на ягодоплодни овощни видове	Институт по земеделие – гр. Кюстендил (ССА)
62	с. Соколяне, обл. Кърджали, лешниково насаждение	Начини на отглеждане на лешника	Опитна станция по земеделие – гр. Кърджали (ССА)
63	гр. Стара Загора	Рационално хранене при различни категории и видове птици	Земеделски институт – гр. Стара Загора (ССА)
64	гр. Кюстендил	Празник на плодородието	Институт по земеделие – гр. Кюстендил (ССА)
65	гр. Перник	Торене на есенни зърнено-житни култури	Лесотехнически университет-София
66	гр. Хасково	Биологично пчеларство - възможности за развитие в региона	Тракийски университет - гр. Стара Загора
67	гр. Разград	Приложение на добри практики в пчеларството	Институт по животновъдни науки - гр. Костинброд (ССА)
68	гр. Русе	Зимуване на пчелни семейства и резервни пчелни майки	Институт по животновъдни науки - гр. Костинброд (ССА)
69	гр. Търговище	Технология за отглеждане на черупкови трайни насаждения – орехи и лешници. Болести и неприятели	Експерт по овощарство към Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“ и Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - гр. Търговище
70	гр. Сандански	Болести по лозята	Изпълнителна агенция по лозата и виното – Териториално звено в гр. Благоевград
71	гр. Велико Търново	Нови технологични изисквания при производството на фуражи. Възможности за финансиране на животновъдството по мерките от ПРСР и през новия програмен период 2014-2020 г.	Институт по фуражните култури – гр. Плевен (ССА) и Опитна станция по соята-Павликени (ССА)
72	гр. Ловеч	Управление на риска при изпълнение на бизнес план на полупазарни стопанства и млади фермери	Институт по аграрна икономика - гр. София (ССА)
73	гр. Ямбол	Новости при производство на пчелни майки и грижи през периода на отглеждане	Аграрен университет - Пловдив
74	гр. Перник	Съвременни аспекти при технологиите за обработка и съхранение на оборския тор от животновъдните ферми	Земеделски институт – гр. Стара Загора (ССА)

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:
75	гр. Бургас	Нови техники и технологии в пчеларството и Национална програма по пчеларство за периода 2014-2016г.	Аграрен университет - гр. Пловдив
76	гр. Кърджали	Фитосанитарни стандарти в растениевъдството	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - гр. Кърджали
77	гр. Силистра	Специфика при създаване и отглеждане на черупкови трайни насаждения	Експерт по овощарство към Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“
78	гр. Силистра	Съвременни екологични проблеми в животновъдството	Тракийски университет - гр. Стара Загора
79	гр. Монтана	Икономически важни етапи при отглеждане на овце и говеда за мляко. Проблеми на овцевъдството при съвременните пазарни условия. Технология за отглеждане на овце и говеда за мляко, механизирани процеси	Земеделски институт-гр. Стара Загора (ССА)
80	гр. Хасково	Балансирано хранене на земеделските култури	Международен Калиев институт (K+S KALI GmbH - ГЕРМАНИЯ)
81	гр. Плевен	Балансирано хранене на земеделските култури	Международен Калиев институт (K+S KALI GmbH - ГЕРМАНИЯ)
82	гр. В. Търново	Балансирано хранене на земеделските култури	Международен Калиев институт (K+S KALI GmbH - ГЕРМАНИЯ)
83	гр. Ихтиман	Нови сортове ягодоплодни култури, подходящи за полупланински и планински условия	Институт по земеделие – гр. Кюстендил (ССА)
84	гр. Монтана	Иновации в пчеларството	Института по животновъдни науки - гр. Костинброд (ССА)
85	гр. Бургас	Съвременни технологии за създаване и отглеждане на костилкови овощни видове	Аграрен университет - гр. Пловдив
86	гр. Добрич	Технологични изисквания при създаване и отглеждане на овощни видове	Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“
87	гр. Бургас	Актуални технологии за отглеждане на черупкови трайни насаждения (лешници и орехи)	Аграрен университет - гр. Пловдив
88	гр. Варна	Съвременни технологии за отглеждане на зърнено-житни растения	Технически университет – гр. Варна, Катедра „Растениевъдство“

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:
89	гр. Търговище/гр. Попово	Органично торене при зърнено-житни, трайни насаждения и зеленчуци - приложение на микробиални течни торове за конвенционално производство в земеделския сектор	Експерт агроном и Аграрен университет – гр. Пловдив
90	гр. Разград	Управление на земеделското стопанство. Водене на счетоводство.	Институт по аграрна икономика – гр. София (ССА)
91	гр. Смолян	Получаване на екологично чисти продукти и оползотворяването на отпадъчните продукти. Отпадъчни продукти от млекопреработване, месодобив, обезвреждане и оползотворяване на тора.	Опитната станция по животновъдство и земеделие – гр. Смолян (ССА)
92	с. Желява, обл. София	Нови технологични решения при създаване и отглеждане на ягоди и малини	Институт по земеделие – гр. Кюстендил (ССА)
93	гр. Ямбол	Основни технологични моменти при отглеждане на зеленчукови култури	Аграрен университет - гр. Пловдив
94	с. Стамболово, обл. Хасково	Билките - алтернатива на тютюна	Аграрен университет - гр. Пловдив и община Стамболово
95	гр. Каолиново, обл. Шумен	Защо и как да произведем качествен тютюн	Опитна станция по земеделие "Хан Крум" (ССА) и ОД "Земеделие"- гр. Шумен
96	гр. Харманли, обл. Хасково	Млечно говедовъдство в региона - показатели за успешно фермерство	Тракийски университет - гр. Стара Загора
97	гр. Пазарджик	Планиране на пазарно ориентирани земеделски стопанства	Институт по аграрна икономика - гр. София (ССА)
98	гр. Пловдив	Грижи през вегетацията при млади плододаващи трайни насаждения	Институт по овощарство - гр. Пловдив (ССА)
99	гр. Пловдив	Зимни резитби на овощни дървета	Институт по овощарство - гр. Пловдив (ССА)
100	гр. Враца	Управление на земеделското стопанство. Осигуряване и данъчни задължения на земеделски производители	Институт по аграрна икономика - гр. София (ССА)
101	гр. Монтана	Торене. Основни технологични моменти при отглеждане на зеленчукови култури	Лесотехнически университет (ЛТУ) – гр. София
102	гр. Разград	Разрешени и забранени препарати за растителна защита в България. Фитосанитарни проблеми	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - гр. Разград
103	гр. Разград	Основни механизми за управление храненето на зимните житни култури в хода на вегетацията	Добруджански земеделски институт (ДЗИ) - Ген. Тошево (ССА)
104	гр. Русе	Нови български хибриди царевица	Експерт в областта на отглеждането на царевица

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:
105	гр. Средец, обл. Бургас	Промените в наредбата за директни продажби -възможности за развитие на малкия бизнес в селските райони	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ)-Бургас
106	гр. Български извор, обл. Ловеч	Обезпаразитяване на дребни преживни животни и дезинфекция на вимето	Експерт в областта на ветеринарната медицина